

09

MIGRACE:

**česká a evropská politika,
rizika a alternativy**

**Pražská škola alternativ
Sborník 09**

MIGRACE: česká a evropská politika, rizika a alternativy

Pražská škola alternativ – Sborník 09

Vydavatel:

Ekumenická
akademie

Ekumenická akademie Praha
Sokolovská 50
186 00 Praha 8
Tel./fax: +420 272 737 077
www.ekumakad.cz

Na jazykových korekturách a překladech se podíleli:
Tomáš Uhnák, Jana Valečková, Marie Lukášová,
Nela Klímová, Štěpán Tesař, Karolína Silná

Grafická úprava:

PLANB

Vytlačeno na certifikovaném papíře
FSC (Forest Stewardship Council)
www.fsc.org

**ROSA
LUXEMBURG
STIFTUNG**

Vydání financovala Nadace Rosy Luxemburgové.
Obsah tohoto dokumentu je plně v zodpovědnosti
příjemce grantu a nelze jej v žádném případě považovat
za oficiální stanovisko Nadace Rosy Luxemburgové.

Rok vydání: 2015

978-80-87661-25-3

09

MIGRACE: česká a evropská politika, rizika a alternativy

Pražská škola alternativ – Sborník 09

OBSAH

O státu, uprchlících a migrantech	5
Adriana Qubaiová	
Český přístup k cizincům: vysát a odkopnout	10
Pavel Čížinský, Jaroslav Fiala	
Integrace a sociální práva migrantů v České republice v Migračním manifestu nevládních organizací pracujících s migranty 2015	14
Elena Tulupova	
Migranti přispívají víc, než berou	18
Jana Ridvanová	
„Pomozme jim tam, kde žijí“. Vábivá alternativa k migraci	22
Ondřej Klípa	
Krise evropské azylové politiky: příležitost k přehodnocení východisek	26
Jsme skutečně v krizi?	29
Prem Kumar Rajaram	
Gender a migrace	34
Petra Ezzedine	
Nesmíme dovolit fanatikům, aby nám ukradli feminismus	40
Laurie Penny	
NO BORDERS manifest	44
Evropa: Migrace, sekuritizace, emancipace	49
Jan Blažek	
Deset důvodů, proč otevřít Evropu migrantům. Desatero hlavně pro ty, jimž srdce bije vlevo, ale levici někdy slouží tak, že jí to neslouží	54

Na Pražské škole alternativ se podílejí:

Ekumenická akademie Praha	59
Fair & Bio	59
Alternativa Zdola	60
Eurosolar – národní sekce evropského sdružení pro obnovitelné zdroje	61
Masarykova demokratická akademie	62
Iniciativa ProAlt	63
Socialistický kruh – SOK	64
Socialistická Solidarita (SocSol)	65
Česká koalice Social Watch	66
Levá perspektiva	67
Nadace Rosy Luxemburgové	68

O státu, uprchlících a migrantech

Adriana Qubaiová

Multikulturní centrum Praha

PhD Candidate in Gender Studies – Central European University

Vnímání „uprchlické krize“, která se nadále přelévá přes hranice Evropy, na celoevropské i lokální české rovině vykristalizovalo do několika dominujících diskurzů. Nejmarkantnější je rostoucí důraz na binární rozlišování mezi pojmy *uprchlík* a *migrant*. V tomto krátkém textu analyzuji konstituenty tohoto binárního rozlišování tak, aby zůstaly zároveň diskursivně srozumitelné a prakticky uchopitelné. Tyto prvky zahrnují (i) předpoklad, že pouhá ekonomická nerovnost a zranitelnost není dostatečným důvodem pro umožnění vstupu do Evropy, (ii) definování toho, kdo je „skutečnou“ obětí prostřednictvím „realpolitik“, které rozlišují mezi syrskými a ostatními uprchlíky/migranty, a konečně (iii) zobrazování uprchlíků a přistěhovalců jako bezpečnostní hrozby pro stát, což nejenže ospravedlňuje použití násilí, ale rovněž zbavuje země EU zodpovědnosti za vytvoření a udržování této krize.

I. Ekonomika podezírání: vytváření rozdílu mezi uprchlíkem a migrantem

Nejdříve se podívejme na to, jak se toto rozlišení projevuje v českém politickém kontextu, například v diskurzech ČSSD. Někteří politici jako třeba Martin Zemánek (člen Komise pro průmysl a obchod) trvá na rozlišování obou pojmů a tvrdí, že jejich směšování by mohlo mít „fatální následky“:

Uprchlíci jsou osoby, které prchají před ozbrojeným konfliktem nebo pronásledováním. Jejich situace je natolik nebezpečná, že překračují národní hranice a hledají bezpečí v okolních zemích, a tak se stávají mezinárodně uznávanými „uprchlíky“.

Migranti jsou ti, kterým nehrozí přímá hrozba pronásledování nebo smrti, ale [migrují] hlavně proto, aby si zlepšili svůj život, našli si práci, případně proto, aby získali vzdělání, spojili se s rodinou nebo z jiných důvodů. Pokud se vrátí domů, mohou nadále požívat ochranu vlády v zemi, ze které pocházejí. [...]

směšování významu těchto pojmů může mít pro uprchlíky fatální důsledky. Proč? Nejasné používání pojmů a jejich směšování může mít vážný dopad na uprchlíky, protože nejasnost vymezení oslabuje podporu uprchlíkům i institut azylu v době, kdy ji uprchlíci nejvíce potřebují¹.

¹ Martin Zemánek, „Pojmy a otázky: Kdo je uprchlík a kdo migrant?“, Česká strana sociálně demokratická, 24.9.2015: <http://www.cssd.cz/aktualne/nazory-a-komentare/pojmy-a-otazky-kdo-je-uprchlik-a-kdo-migrant/>

Jádrem logiky tohoto rozlišování je upřednostňování osob bezprostředně ohrožených na životě před těmi, kteří přicházejí z ekonomických důvodů. Tento rámec nás nutí kategorizovat lidi přicházející do Evropy buď na osoby prchající před válkou (uprchlíci), anebo na osoby, které se dobrovolně vydávají na cestu za lepším životem (migranti, nově „ekonomičtí migranti“). Zatímco první kategorie lidí probouzí určitý soucit a zodpovědnost, druhá kategorie lidí budí podezření – tážeme se po „skutečných“ důvodech migrace a požadujeme, aby ekonomická zranitelnost nebyla legitimním důvodem pro hledání lepšího života v Evropě.

Přesto bychom se však měli ptát, nakolik je skutečně důležité, zda člověk riskující utonutí na gumovém člunu či udušení v přečpaném kamionu utíká před bombami či obtížnou ekonomickou situací, která mu neumožňuje žít důstojně. Obě kategorie lidí považují smrtelně nebezpečné cesty do Evropy, jakou je třeba cesta přes Středozevní moře, za bezpečnější a důstojnější než to, co by je čekalo doma. „Ekonomické“ hledisko je navíc u migrujících osob vždy přítomné, ať už je označíme jakkoliv. Je značně krátkozraké předpokládat, že migranti prchající před válkou a zkárou zároveň neusilují o lepší ekonomické vyhlídky, a zůstat závislý na dobré vůli státu². Neschopnost těchto zemí poskytnout ohromnému množství Syřanů na svých územích příležitost k obživě signalizuje, že i toto je rozhodujícím faktorem při zvažování, zda při hledání živobytí emigrovat do Evropy.

Pokud tedy učiníme ekonomické hledisko relevantní pouze pro migranty a nikoliv pro uprchlíky, vystavíme je následnému podezírání; podezírání, které vzrůstající měrou stigmatizuje veškerou migraci. Umožníme-li takové podezírání, podléháme volání konzervativců, a to zejména pokud rezignujeme na argument, že migranti mají právo na pohyb a právo jít za lepším. Neznamená to sice, že ignorujeme skutečnosti, že i dnes lidé stále prchají před bezprostřední hrozbou pronásledování, ani že na všechny migrující se vztahují stejné podmínky. Znamená to ovšem, že zranitelnost má, podobně jako důvody k migraci, různé podoby. Postavit ekonomické důvody do protikladu k hrozbě pronásledování a učinit z této hrozby jediné kritérium pro legalizaci migrace je ve skutečnosti krátkozraké a nesprávné.

II. Reálpolitika v praxi: „opravdový“ uprchlík a politika „jen pro Syřany“

Dalším konstituentem dělící linie mezi *uprchlíkem* a *migrantem* je přiznávání statusu uprchlíka na základě státní příslušnosti. Kategorie „opravdový uprchlík“, tedy ten, kdo si zaslouží náš soucit, se neustále zužuje³. V nejlepším případě se do ní ještě vejdu Syřané; vyloučení jsou dokonce i lidé, kteří léta prchají před jinými ozbrojenými konflikty. Ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek v překvapivém rozhovoru pro ČT24 z letošního podzimu toto rozlišování obhajoval s tím, že do kategorie osob, které si zaslouží označení uprchlík, nespádají Afghánci ani

2 O situaci v Bejrútu, viz např. Mariam Younis a Adriana Qubaia, „The Conflict Context in Beirut“ The Civil Society Knowledge Centre, Lebanon Support: Beirut, 2015, dostupné zde: <http://cskc.daleel-madani.org/resource/conflict-analysis-report-conflict-context-beirut-social-question-mobilisations-cycles-and>

3 Pro analýzu intersektce mezi gendrem, národem, a válkou, viz Elissa Helms „Men at the Border: Gender, victimhood, and war in the “migration crisis” in Europe“, v tisku.

Pákistánci⁴. V tomto striktním paradigmatu soucitu už nepovažujeme za ´dostatečné uprchlíky´ dokonce ani Afghánce prchající před válkami, které v jejich zemi stále zuří. To samé platí i pro Iráčany trpící ekonomickými sankcemi uvalenými USA a Evropou (které vedle dalších katastrof vedly též ke smrti půl milionu dětí podvýživou) a doprovázenými více než desetiletým ozbrojeným konfliktem udržovaným západními spojenci⁵. Jak je možné považovat tyto ekonomické podmínky ´poválečného´ života za nedostatečně relevantní, když jsou ve skutečnosti často klíčovým důvodem přetrvávání konfliktu a masové migrace?

Toto vykonstruované rozlišování mezi ´opravdovými uprchlíky´ a podezřelými [ekonomickými] migranty se v rostoucím měřítku odráží v současné politické praxi, jež kategorii ´opravdového uprchlíka´ spojuje se Syřany. Děje se tak třeba při fyzickém oddělování Syřanů od ostatních přistěhovalců, jejich umísťování ve zvláštních přijímacích zónách či střediscích – například na řecké hranici – či v umožňování nastupovat do vlaků směr Evropská unie pouze držitelům syrských pasů, jak tomu bylo nějakou dobu v Maďarsku na budapešťském nádraží Keleti⁶. V důsledku ustanovení tohoto rozlišování se mnozí včetně Iráčanů vydávají v zoufalé snaze dostat se do Evropy za Syřany. Toto rozlišování rovněž rozpoutalo mezi migranty násilné střety, neboť řada z nich měla pocit, že jsou svévolně oddělováni a záměrně ignorováni. Provizorní politika dokonce donutila některé uprchlíky uchýlit se k extrémním formám protestu a vyjádření potřeby pomoci – ve snaze sdělit nám, že jsou hodni našeho soucitu, si na řecko-makedonské hranici nedávno někteří migranti z Maroka, Iránu a Pákistánu zašili rty⁷.

III. Migranti jako bezpečnostní hrozba a odpovědnost státu

Všechny tyto politiky přinášejí do popředí otázku státu a jeho klíčovou roli v prohlubování takzvané krize, což se projevuje při naléhání na vnímání migrace jako bezpečnostní hrozby, která zpochybňuje suverenitu státu. Toto je třetí prvek v binárním oddělení uprchlíka a migranta. Po ukazování na imaginární hrozbu se používá především k zdůvodnění zvýšené sekuritizace státu a zvýšení násilí proti migrantům. Pro získání podpory veřejnosti pro takovou politiku musí stát, jeho instituce a politici přijmout diskurz, ve kterém jsou migranti vykresleni nejen jako možná bezpečnostní hrozba, ale také jako osoby, které sociálně destabilizují údajně koherentní ´evropský způsob života´.

To bylo patrné například ve společném prohlášení předsedů vlád Visegrádské skupiny v září, kdy při zvýšeném počtu migrantů procházejících přes maďarské hranice, koncipovali svou roli jako

4 Rozhovor dostupný zde: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/215411000370824/obsah/418740-evropske-reseni-uprchlicke-krize>

5 Viz např. "Morbidity and Mortality among Iraqi Children from 1990 through 1998", 1999, <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/A2E2603E5DC88A4685256825005F211D-garfie17.pdf>

6 Viz "Germany Suspends Dublin Agreement for Syrian Refugees", *EUACTIV*, 26 srpen, 2015, zde: <http://www.euractiv.com/sections/global-europe/germany-suspends-dublin-agreement-syrian-refugees-317065>

7 Viz "Refugees Sew Lips Together in Border Protest", *Aljazeera*, 24 listopad 2015, zde: <http://www.aljazeera.com/indepth/inpictures/2015/11/refugees-sew-lips-border-protest-151124074945792.html>

„odpovědnost za ochranu vnějších hranic EU a schengenského prostoru“⁸. Toto absurdní naléhání na ochranu hranic před migranty odpovídá jazyku několika extremistických skupin, jakou je třeba *Islám v ČR nechceme*, které hrají klíčovou roli v podněcování morální paniky proti muslimským migrantům. Hlavní představitelé státu, například prezident České republiky Miloš Zeman, také podporují tento pohled demonizace osob, které se snaží o přesídlení do ČR. Pan prezident varoval českou veřejnost, že tyto osoby nebudou respektovat zákony ale právo šaría (které pro něj znamená například kamenování žen) a proto bychom jim neměli dovolit usadit se v ČR⁹.

Zobrazování migrantů jako hrozby dosahuje jednoho hlavního cíle, kterým je maskovat odpovědnost státu vůči těmto osobám a jeho role v ignorování jejich bezpečnosti a projevů násilí proti nim. Kromě vyjádření lítosti nad obrovskými ztrátami na životech ve Středomoří, představitelé Visegrádské skupiny nikde ve svém prohlášení nezmínili jejich odpovědnost vůči ukončení takzvané migrační krize kterou v podstatě podpořili zadržením tisíců osob za svými hranicemi v hrozivých podmínkách a odmítnutím vstupu do svých zemí¹⁰.

Vrátíme-li se k citaci ze začátku článku, Zemánek argumentuje, že směšování uprchlíků a migrantů má fatální následky pro uprchlíky, protože „oslabuje“ jejich podporu od státních institucí. Tento argument ale zamlčuje, kdo má pravomoc přijmout takovou „fatalitu“: stejný stát, který vynalezl právě tyto dvě kategorie a snaží se je udržet za každou cenu. Označením rozdílu mezi *uprchlíky* a *migranty* jako přirozeným a neměnným, se Zemánek vyhýbá odpovědnosti státu v této situaci, zatímco prakticky uplatňuje to samé státem vynalezené rozdělení.

IV. Limity humanitarismu: nebýt pouhými oběťmi

Pro výše popsaný diskurz hrozby je klíčová jedna věc: stát sám sebe staví do role oběti, která se musí bránit před „pronikajícími migranty“. Na druhou stranu nutí i migranty a další osoby, které jsou na jejich straně, aby na tento diskurzivní rámec v reakci používali tytéž nástroje: t.j. aby uváděli argumenty dokládající, že daní migranti jsou opravdu oběťmi. Je dnes proto téměř nemožné argumentovat ve prospěch imigrace a nemuset dokazovat, že ti, kteří míří do Evropy jsou jednoznačně oběťmi. Je to jako bychom se kolektivně rozhodli, že toto měřítko – tj. zda někdo je či není opravdová oběť, nahlíženo optikou našeho soucitu – se stane základním kamenem, na němž můžeme vystavět naši migrační politiku a o nějž opřeme činy, jimiž projevujeme solidaritu. Martina Tazzioli i jiní akademičtí pracovníci využívají koncept „ztrskotaných životů“¹¹, aby zachytili, do jakého extrému jsme tento rámec dovedli a jak velký tlak je na migranty vyvíjen, aby prokázali svou nevinu: dokud nejsou doslova a do písmene na hranici smrti (tj. utopení v moři),

8 Společné prohlášení předsedů vlád států Visegrádské skupiny, 4 září 2015, zde: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/spolecne-prohlaseni-predsedu-vlad-statu-visegradske-skupiny-134160/>

9 Viz „Zeman: Utečenci budou mít právo šaría. Odporně straší, reagují politici“, iDnes.cz, 16 říjen 2015, dostupné zde: http://zpravy.idnes.cz/islamsti-uprchlici-zeman-pravo-saria-dw1-/domaci.aspx?c=A151016_154427_domaci_hro

10 Statement from the Consortium of Migrants Assisting Organizations in the Czech Republic, Migration Online, 24. Září 2015, dostupné zde: <http://www.migrationonline.cz/en/e-library/statement-from-the-consortium-of-migrants-assisting-organizations-in-the-czech-republic>

11 Martina Tazzioli, „The politics of counting and the scene of rescue“, *Radical Philosophy*, červenec/srpen 2015, dostupné zde: <https://www.radicalphilosophy.com/commentary/the-politics-of-counting-and-the-scene-of-rescue>

nechtíme se my ani naše státy nuceni s danou situací nic dělat – k jednání nás pohne až soucit.

Jak navíc upozorňuje několik feministických akademiků¹², tato úzce vymezená kritéria se nadále zužují a diskurzivní rámec oběti se může velmi snadno ošklivě vymstít. Kupříkladu do představy ideální oběti už nyní nezapadají muži-migranti, kteří jsou považováni za podezřelé a potenciálně nebezpečné¹³. Jenže tato představa se zakládá čistě na diskriminujících dojmech, které chováme vůči mužům z Blízkého východu a vůči muslimům¹⁴, a také na našem vlastním genderově zkrleslém rámci toho, jak vypadá skutečná oběť: tedy nikoli jako muž. Není divu, že se různé extrémistické skupiny typu české stránky *Stop multikulturním hnutím a organizacím* mohou tak snadno vypořádat se smrtí 71 migrantů udušených letos v nákladním autě cestou do Rakouska čistě na základě toho, že 59 mrtvých těl bylo mužských. K ještě větším obavám vede to, že přijetí takového diskurzivního rámce oběti umožňuje, aby podobné náhledy a dojmy utvářely migrační politiku. To lze pozorovat kupříkladu na novém premiérovi Kanady: Justin Trudeau (dnes vychvalovaný jako progresivní postava kanadské politické scény) nedávno prohlásil, že program přesídlování v rámci Kanady nebude zahrnovat „svobodné muže“ bez doprovodu¹⁵.

Nakonec pak spoléhání na diskurzivní rámec oběti vede k tomu, že při prosazování naší migrační agendy jako aktivisté, akademici či lidé z praxe riskujeme, že odpolitizujeme masovou migraci a některé její příčiny, a to především v souvislosti se Syřany, Iráčany, Afghánci. Tím, že se soustředíme na argumentování a snášení důkazů ve prospěch toho, že dané osoby jsou oběti a snažíme se tak vzbudit soucit našich úřadů a celého státu, tak paradoxně státu hrajeme do karet. V jeho zájmu totiž je maskovat roli, jakou hraje v udržování a protahování ozbrojených konfliktů, ať už podporováním autoritářských režimů, obchodem se zbraněmi, nebo skrze přímé vojenské intervence.

Celkově lze říci, že omezení debaty o migraci na diskurz oběti je strategie, která z dlouhodobého pohledu prospěšná nebude. Tím, že budeme zdůrazňovat, jak uprchlíci naplňují roli oběti, riskujeme ztrátu řady let práce na změně přístupů a migračních politik v Evropě¹⁶. Ti z nás, kteří pracují v neziskovém sektoru nebo kteří jsou názorově nalevo od středu, jsme za tuhle ztrátu zodpovědní zrovna tak, pokud budeme trvat na rozlišování *uprchlíků* a *migrantů*, a pokud i nadále přestaneme reagovat na demonizovaný ekonomický aspekt migrace a plně přijmeme argumentaci optikou oběti. Nesmíme se nechat svést snadnými argumenty výše popsaného diskurzu, ale přenést těžiště debaty směrem k tomu, jaká má být naše zodpovědnost – a vrátit se tak k práci na takové migrační strategii¹⁷, která bude zahrnovat každého.

12 Elissa Helms, *Ibid.*

13 Elissa Helms, *Ibid.*

14 Viz např. Maya Mikdashi “Can Palestinian Men be Victims?”, *Jadaliyya*, červenec 23, 2014, dostupné zde: <http://www.jadaliyya.com/pages/index/18644/can-palestinian-men-be-victims-gendering-israels-w>

15 Viz “Canada to turn away single men as part of Syrian refugee resettlement plan”, *The Guardian*, 23. listopad, 2015, dostupné zde: <http://www.theguardian.com/world/2015/nov/23/canada-syrian-refugee-resettlement-plan-no-single-men>

16 Viz Raia Apostolova, “Of Refugees and Migrants: Stigma, Politics, and Boundary Work at the Borders of Europe”, *American Sociological Association Culture Section*, 14. září, 2015, dostupné zde: <http://asaculturesection.org/2015/09/14/of-refugees-and-migrants-stigma-politics-and-boundary-work-at-the-borders-of-europe/>

17 Viz na příklad „Migrační Manifest“, 2015, dostupné zde: <http://www.migracnimanifest.cz/cz/index.html>

Český přístup k cizincům: vysát a odkopnout

Pavel Čížinský je advokát.
Jaroslav Fiala je šéfredaktor A2larmu.
Text vyšel na portálu A2larm

Často se tvrdí, že migranti zatěžují náš sociální stát. Není to pravda. Ve skutečnosti se k migrantům chováme kořistnicky.

V poslední době to u nás nápadně hrdne. Terčem nenávisti se stávají především migranti a vedle nich „multikulturalisté“ či „sluníčkáři“, kteří by nejradši naši zemi zaplavili cizinci a rozvrátili zevnitř. Místopředseda Poslanecké sněmovny Petr Gazdík (TOP 09 – STAN) dokonce v nedávném rozhovoru prohlásil, že uprchlíci směřující do EU by měli být násilím posíláni zpět. V jejich případě prý „není na místě lítost“. Jsou nevzdělaní, nenajdou práci a tím pádem se z nich stanou „příjemci dávek“ – tedy přítěž. Výroky proti uprchlíkům a migrantům však zaznívají napříč politickým spektrem. Je to o to absurdnější, když se podíváme, jak u nás cizinci vlastně zacházejí.

Ilustrace Alexej Klyuykov

Kalouskova složenka pro migranty

Nejprve se zastavme u výroku, že migranti představují zátěž. I sociolog a europoslanec Jan Keller tvrdí, že přijímání uprchlíků z válečných oblastí (jakkoli se jedná o humanitární imperativ) je ekonomicky nákladné a mohlo by vést k rozkladu sociálního státu. Zmínuje [studii německého ekonoma Hanse-Wernera Sinna](#), podle které průměrný migrant stojí německý státní rozpočet 1 800 eur ročně. Migranti se tedy „nevyláčí“.

Odkud se vzal názor, že migranti jsou vyžírkové? Vyplývá to z polemiky, která proběhla u našich sousedů. V Německu se totiž nejprve objevila studie, která byla k migrantům vstřícná. Její autoři v listopadu 2014 spočítali, že průměrný cizinec přispívá do německého státního rozpočtu na daních a dalších odvodech o celých 3 300 eur ročně víc – ano, víc –, než dostává na sociálních transferech (třeba na dávkách nebo tím, že využívá zdravotní péči a veřejné školství). Koncem prosince však „praštil do stolu“ již zmíněný ekonom Hans-Werner Sinn. A řekl, že cizinci jsou pro Německo ztrátoví.

Podle Sinna je třeba do nákladů na cizince započítat veškeré výdaje státního rozpočtu – tedy například ještě náklady na policii, armádu, infrastrukturu a podobně. A tak oznámil, že od 3 300 eur, kterými migrant přispěje do státního rozpočtu, musíme ještě odečíst částku 5 100 eur ročně. Sinn tuto částku vyčíslil jako podíl každého cizince na všech dalších státních výdajích. 29. prosince 2014 tak svět obletěla zpráva, že Německo doplácí na každého migranta 1 800 eur ročně. [A s gustem ji šířila i česká masmédia.](#)

Jenže sám Sinn své tvrzení brzy zmírnil. Nejprve uznal, že na cizince by se neměly rozpočítávat náklady na armádu, takže jejich „roční nedoplatek“ velkoryse snížil z 1 800 na 1 450 eur. Především ale [jasně uvedl](#), že migrace je vzhledem ke stárnutí evropské populace nezbytná. Následně pak [v rozhovoru pro týdeník Spiegel](#) řekl, že zatímco pro stát je migrace ztrátovým obchodem, pro trh práce a společnost je ziskem.

To ale není vše. Částka 1 800 eur, kterou údajně každý migrant zatěžuje Německo, je sama o sobě absurdní. Tato částka totiž nepředstavuje přímé výdaje státu, ale jen jakýsi podíl na veškerých závazcích státu – období Kalouskovy složenky, kterou TOP 09 rozesílala před sněmovními volbami 2010 voličům. Jak vtipně poznamenal jeden komentář, Sinn migrantům účtuje i [úroky ze státních dluhopisů](#), stejně jako by sem šlo započítat náklady na fixní platy politiků. A co je nejdůležitější – „ztrátoví“ by v tomto případě byli i sami Němci. Sinn, jenž po krizi 2008 [přirovnal kritiku bankéřů k nacistickému pronásledování Židů](#) (sic!), totiž své tvrzení zarámoval do pravicové kritiky sociálního státu. Tedy argumentu ve stylu „kdo na koho doplácí“. Je proto s podivem, že tento argument zaznívá i z řad levice. Citací německého ekonoma Sinna, ale vlastně celým svým postojem v diskusi o migraci, levice dává najevo, že migrace představuje problém udržitelnosti sociálního státu. Z toho většina lidí získá dojem, že migrace je jen další formou zneužívání sociálních dávek.

Kořistnický přístup k cizincům

Představa, že migrant prchající před válkou v Sýrii, před vojenskou službou v Eritreji nebo před ekonomickou neperspektivností života kdekoli v Africe, si na libyjských březích Středozemního moře studuje výši sociálních dávek Řecka, Itálie a Španělska, a podle toho se rozhodne, ke kterým převaděčům nastoupí do člunu, je absurdní. Dívat se na fenomén mezinárodní migrace prizmatem zneužívání sociálních práv – to je současná posedlost politické pravice (ale bohužel i českých levicových stran).

V přímém rozporu s tvrzením, že migranti zatěžují náš sociální systém, je výrok odborářského experta a místopředsedy ČMKOS, jenž řekl: „Na důchody bude, zachrání nás migranti z třetího světa.“ Cizinci budou podle něj „dotovat náš důchodový systém“. Je toho názoru, že migrace představuje lék na vymírání populace. Nedostatek lidí v produktivním věku, kteří už nebudou přispívat na sociální stát, mají „zachránit“ cizinci. Jenže i tohle je problém a bezbřehé nadšení není na místě. Migranti jsou totiž v Česku tvrdě vykořisťováni a diskriminováni na sociálních právech.

Naše země opravdu přistupuje k cizincům hlavně jako k levné pracovní síle, kterou je třeba co nejvíce vyždímat. Náš přístup k migrantům – zejména těm, kteří ještě nedostali povolení k trvalému bytu – je ryze kořistnický a koloniální. Uvedme jeden do očí bijící příklad. Pokud migrant bez trvalého pobytu získá zaměstnání a pracovní smlouvu, má – stejně jako čeští občané – povinnost platit odvody na sociální pojištění, příspěvek na politiku zaměstnanosti a zdravotní pojištění. Pokud však o práci přijde, nemá nárok ani na podporu, ani na zařazení do evidence uchazečů o práci, ani na veřejnou zdravotní péči. Do pojistných systémů tedy sice přispívá, ale nemá právo z nich čerpat. Přístup k cizincům je prostý: cizinci mají pracovat, ale pokud o práci přijdou, měli by vypadnout.

Dochází tak k případům, kdy těhotná žena, kterou zaměstnavatel vyhodí z práce, nemá na zaplacení porodu. Musí se pojistit u komerčních zdravotních pojišťoven, jenže ty spoustu úkonů nehradí. Soukromé pojišťovny jsou totiž orientovány na zisk, takže hledají nejrůznější důvody, aby nemusely pacientům proplatit léčení. Rozhodně nejsou výjimkou situace, kdy migranti dostávají z nemocnic statisícové faktury za úhradu léčby nebo za děti v inkubátorech – což český občan zatím naštěstí nezná.

Výroba pravičáků

Často se také říká, že k nám směřují „nevzdělané hordy“ z Afriky, které si „zplundrovaly vlastní země“, kdežto „my jsme na výši“. K tomu jen dvě poznámky. Vynecháme-li západní „vývoz demokracie“, v jehož důsledku tyto a další oblasti vzkvétají tak, že odtud utíká čím dál více lidí, je tu ještě jedna klíčová věc. A sice těžko prostupný systém nerovností vůči chudým zemím. Západní instituce s pomocí Světové obchodní organizace či MMF vnutily zemím globálního Jihu podřízené postavení. Degradovaly je tak na dodavatele levné práce a surovin. Výsledkem je, že se v chudých zemích téměř nerozvíjela výroba. A pokud se rozvíjela, dělo se tak hlavně v rámci sweatshopů a „volnotržních zón“ pod nadvládou nadnárodních korporací, kde pro zaměstnance neplatí skoro žádná práva.

Reakce české veřejnosti vůči migrantům se tak nápadně podobají norským adolescentům v jedné známé reality show. Ukazuje příběh norských „módních bloggerů“, kteří byli přesvědčeni, že ke světu holt patří nespravedlnost a že „zaostalým“ dělníkům z globálního Jihu stačí k životu miska rýže. Teprve když byli konfrontováni s otřesným životem kambodžských otroků, kteří pro nás šijí oblečení, došli k jednoduchému zjištění: „My jsme bohatší, protože oni jsou chudí.“

Co říci na závěr? Odhodíme-li nyní tzv. politickou korektnost a zaspekulujeme-li si, můžeme napsat, že problém migrantů není v tom, že by chtěli zneužívat sociální stát. Je tomu spíše naopak – že veřejné služby nevyužívají, a logicky tak nevidí žádný důvod, proč by tyto služby měly fungovat a zejména proč by na ně oni sami měli přispívat. Ze svých domovských zemí většinou funkční veřejné služby neznají, po příchodu do Evropy jsou z užívání evropských sociálních systémů z menší nebo větší míry vyloučeni. A jako ti, kteří dokázali obstát v náročné imigrační masinérii, mají zvýšenou tendenci zastávat názor, že každý se má o sebe postarat sám. Když tedy získají občanství, nic jim nemůže bránit volit ty strany, které systém sociální ochrany chtějí odbourat. Občanství ostatně získá jen ten cizinec, který prokáže nezávislost na sociálním systému; ideálně integrovaným cizincem je cizinec ekonomicky úspěšný. Levice si tak přebírají pravicové rétoriky a ztotožňováním cizinců se zátěží veřejných rozpočtů podkopává své volební vyhlídky. A dost možná nejen u migrantů.

Integrace a sociální práva migrantů v České republice v Migračním manifestu nevládních organizací pracujících s migranty 2015

Elena Tulupova, Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v České republice

V současné době je obrovská pozornost veřejnosti a médií připoutaná k problémům migrace a uprchlictví v Evropě i ve světě. Pro nás jako organizace, které se otázkám migrace a přímé práce s migranty a uprchlíky dlouhodobě věnujeme, je aktuální situace poměrně neobvyklá. Během posledních pár desetiletí se zástupci migračních, lidskoprávních, rozvojových a dalších NNO snažili probudit větší zájem politiků a veřejnosti k otázkám migrace. Nicméně větší na politiků o migranty nestála, jelikož nejsou potencionálními voliči, a veřejnost se zajímala maximálně o kulturní akce spojené s prezentací hudby, vaření atd. Skutečné problémy migrantů zůstávaly pro většinu Čechů neznámé.

Před několika měsíci se situace dramatické změnila. Najednou o migrace mluví skoro každý, přičemž odpůrci migrace zdůrazňují nepřipravenost ČR na přijetí většího množství přistěhovalců, komplikace s integrací, bezpečnostní hrozby a v neposlední řadě zneužívání sociálního systému atd. Tím pádem se vytváří zkreslený obraz migrace ČR – jako kdyby migranti, kteří zde dlouhodobě žijí, přispívají k rozvoji Česka a v posledních letech tvoří již kolem 4% české populace, vůbec neexistovali, ČR neměla za sebou řadu pozitivních zkušeností s přijímáním a integrací uprchlíků z různých koutů světa.

Jak ve skutečnosti vypadá integrační politika a jak se uplatňují sociální práva migrantů v ČR? Nejdůležitější úspěchy, úskalí a návrhy řešení jsou popsány v čerstvě zveřejněném *Migračním manifestu Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty v České republice*, kde odborníky z členských organizací této významné české platformy formulují své zkušenosti a postoje v oblasti migrace a integrace, a migrační a integrační politiky, podložené jejich dlouholetým působením v této oblasti. Manifest je určen zejména pro tvůrce politiky, odborníky ale i širší veřejnost.

Integrace a integrační politika

V Migračním manifestu jsou zdůrazněna řada úspěchů v oblasti integrace: “V ČR posledních téměř 20 let postupně vznikají integrační politiky a strategie. Vedle neziskových organizací, které se integrací věnují více než dvě desetítky let, byla postupně v každém kraji založena

centra na podporu integrace cizinců a v Praze a Jihomoravském kraji vznikly koncepce integrace cizinců. Také v oblasti přístupu k občanství došlo k výraznému posunu nejenom z perspektivy migrantů žádajících o české občanství, ale i z hlediska českých občanů žádajících o jiné občanství. Nicméně i přes tyto pozitivní změny trpí integrační politika mnoha nedostatky. Chybí na míru šité lokální politiky integrace, obce až na výjimky nevyčleňují na integraci migrantů takřka žádné finance, a integrace je téměř výlučně realizována v rámci státní politiky integrace. Vedle toho je integrační politika chápána jako politika, která je odlišná od imigrační politiky, nicméně samotná imigrační politika nastavením podmínek pro vstup a pobyt určuje migrantům jisté adaptační mantinely. Navíc veřejnost vnímá integraci převážně asimilačně, tj. jako přizpůsobení se migrantů představě „majoritní české“ kultury. Odpovědnost za integraci přisuzuje primárně migrantům, kteří nejsou vnímáni jako integrační součást společnosti, nýbrž jako ti jiní, kteří se mají adaptovat. Nemluví se o nutnosti vzájemného přijetí. Také integrační politika státu podporuje tuto dichotomii a např. Strategie migrační politiky České republiky deklaruje jako svůj cíl zajistit občanům klidné soužití s migranty a zabránit vzniku negativních sociálních jevů.“

V Migračním manifestu nabízejí se, například, následující řešení některých ze současných problémů:

- **do procesu integrace musí být zapojeny všechny strany a subjekty** - nejen osoby s migračnickým původem ale i majoritu;
- **integrační politiky musí vznikat a být aplikovány na vládní, krajské a místní úrovni** - kraje by měly vyvinout iniciativu a zapojit se do fungování regionálních integračních center a vytvořit funkční mechanismy, které posílí síťování všech aktérů integrační politiky v kraji. Kraje by též měly podporovat obce v utváření lokálních integračních strategií a to finančně, obsahově, popř. i personálně.
- **integrační politiky musí zahrnovat všechny migranty bez ohledu na pobytový status** - vládní politika integrace je určena pouze pro migranty – občany třetích zemí, kteří pobývají na území ČR legálně. To znamená, že občané EU a jejich rodinní příslušníci či občané třetích zemí bez povolení k pobytu nemají přístup k aktivitám realizovaných v rámci vládní politiky integrace, např. k právnímu poradenství. Poskytování určitých služeb, zejména jazykových kurzů češtiny a poradenství, by mělo být otevřeno širším skupinám osob, některé služby by navíc bylo vhodné poskytovat i českým občanům, kteří žili po určitou dobu v zahraničí.
- **interkulturní vzdělávání zaměstnanců státní/veřejné správy musí být koncepčně zajištěno** - zaměstnanci úřadů státní správy, samospráv, policisté, zdravotníci a další profese ve veřejných institucích jsou doposud v oblasti komunikace s migranty a v interkulturních kompetencích vzdělávání nekonceptně, primárně prostřednictvím projektů nevládních organizací. Je důležité, aby zaměstnanci státní správy, samospráv a dalších veřejných institucí měli do svého profesního vzdělávání začleněnou oblast interkulturní komunikace a interkulturních kompetencí. Též doporučujeme, aby v rámci veřejných institucí byly dostupné služby komunitních tlumočnicků a interkulturních pracovníků.
- **integrace musí být nejenom povinností, ale i právem** - každý migrant, který v ČR pobývá déle než jen několik měsíců, by měl mít právo se zde při splnění zákonných podmínek integrovat. Domníváme se, že každá integrační povinnost má být vyvážena nabytím adekvátního práva. Příkladem takové vyváženosti je moment, kdy jazykové zkoušky jsou součástí posouzení míry integrace osoby, která žádá o trvalý pobyt nebo občanství.

- **s přibývajícím roky pobytu musí přibývat i práva a pobytová jistota** - jedná se zejména o postupné uvolňování přístupu na trh práce, přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění pro migranty s dlouhodobým pobytem, zavedení postupného rozšiřování možností politické participace pro migranty s trvalým pobytem.
- **občanská integrace musí být zásadním zájmem politiky integrace** - respekt k zákonům a ústavně daným normám přijímající společnosti na straně migranta, zrovna tak jako eliminace bariér ve veřejném prostoru ze strany přijímající společnosti jsou klíčové a mnohem důležitější pro reálné soužití než často zdůrazňovaný původ a pocítovaná kulturní, etnická či náboženská identita migranta a její domnělý „střet“ s kulturní identitou rodilých Čechů.

Sociální práva migrantů

Migrační manifest uvádí definice pojmu sociálních práv: „Sociální práva jsou v mezinárodních úmluvách a české legislativě chápána jako právo na přiměřenou životní úroveň, na práci, na uspokojivé pracovní podmínky, na svobodu sdružování a na sociální zabezpečení. Sociální práva nejsou migrantům přiznávána univerzálně, nýbrž selektivně na základě pobytového statusu. Podle principu rovného zacházení občané EU na území ČR užívají stejných výhod a podléhají stejným povinnostem jako občané ČR. Dlouhodobě však existuje disproporce mezi povinnostmi migrantů ze třetích zemí, zejména těch s dlouhodobým pobytem přispívat do sociálního systému, a možností z něj čerpat v nepříznivých životních situacích. Diskriminační praxe je navíc spjata s antiimigrační rétorikou řady médií a veřejných činitelů šířících domněnky o zneužívání sociálního systému a zdravotní péče migranty. Přístup k sociálním právům je přitom nutno považovat za prostředek k integraci migrantů, neboť vytěsnění ze sociálního systému napomáhá k sociálnímu vyloučení, zvyšuje zranitelnost migrantů, zvyšuje psychickou zátěž a riziko jejich vykořisťování.“

Migrační manifest navrhuje následující řešení:

- **dostupnost evropského sociálního systému pro občany EU a jejich rodinné příslušníky musí být garantována** – považujeme za zásadní, aby v duchu zachování principu stejného zacházení byly důsledně dodržovány a transponovány předpisy EU, které upravují postavení migrujících občanů EU a jejich rodinných příslušníků.
- **migranti ze zemí mimo EU s dlouhodobým pobytem mají být začlenění do sociálního systému** - migranti ze zemí mimo EU, kteří v ČR žijí a pracují, avšak nemají dosud trvalý pobyt, jsou povinni stejně jako občané ČR odvádět pojistné na sociální pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Jejich sociální práva plynoucí z přispívání do systému ovšem české zákony omezují. Ztratí-li zaměstnání, nemohou vstoupit do evidence uchazečů o zaměstnání, naopak mohou ztratit povolení k pobytu. O dávky státní sociální podpory mohou žádat, pokud splní podmínku pobytu na území ČR. O dávky v systému pomoci v hmotné nouzi kromě mimořádné okamžité pomoci mohou žádat až po získání trvalého pobytu. V případě nadměrného čerpání dávek v hmotné nouzi o dávek pro zdravotně postižené osoby jsou vystaveni hrozbě zrušení trvalého pobytu. To ve svém důsledku citelně zasahuje do rozvoje jejich rodinného a soukromého života a brání integraci. Postupným nabyváním práv by měli mít migranti ze zemí mimo EU bez trvalého pobytu právo na čerpání podpory v nezaměstnanosti, aniž by to ohrozilo platnost jejich pobytového oprávnění.

- **důchodové pojištění pro migranty ze třetích zemí musí být spravedlivé a zohledňovat humanitární okolnosti** – podporujeme sjednávání dalších bilaterálních smluv o sociálním zabezpečení. Tím se umožní migrantům přístup k výhodám plynoucím z povinné účasti na sociálním pojištění. Prosazujeme zásadní změnu nastavení zákonem požadované doby pojištění tak, aby měli azylanti a osoby s udělenou doplňkovou ochranou (i při získání občanství) nárok na přiznání důchodu ve výši, která jim zajistí důstojný život ve stáří.
- **sociální služby musí být garantovány všem migrantům bez ohledu na pobytové oprávnění** Problematické je současné nastavení podmínek, které si kladou za cíl předcházet vzniku sociálních problémů a sociálního vyloučení a pomáhat lidem k soběstačnosti. V současné době jsou z okruhu oprávněných osob vyloučeni neregulérní migranti a někteří migranti s přechodným pobytem. Prosazujeme rozšíření působnosti zákona o sociálních službách na všechny migranty bez ohledu na pobytový status. Usilujeme o změnu nastavení dotačních řízení tak, aby byla cílena na všechny migranty, včetně migrujících občanů z EU a neregulérních migrantů, a aby finanční podpora zajistila koncepční a kvalitní poskytování služeb.
- **migranti musí mít právo na začlenění do veřejného zdravotního pojištění** - dlouhodobě upozorňujeme na problematiku aspektů stávající právní úpravy přístupu migrantů ze třetích zemí bez trvalého pobytu ke zdravotnímu pojištění v ČR. Určitá kategorie osob s oprávněním k dlouhodobému pobytu je ze systému veřejného zdravotního pojištění vyloučena, ale dle zákona je povinna si pojištění zajistit, proto volí tzv. komerční variantu pojištění. Splnění této povinnosti ovšem nezaručuje srovnatelnou péči jako veřejné zdravotní pojištění. Migranti se mohou dostat do situace, kdy jim výše pojištění nepokryje ani základní výdaje vynaložené na lékařskou péči. Zvláště závažná je situace u novorozenců, kteří potřebují zdravotní péči a komerční pojišťovny je odmítají pojistit, čímž rodinám vznikají až miliónové dluhy. Komerční pojišťovny dlouhodobě vykazují velké zisky z pojišťování cizinců, o které tak automaticky přichází stát. V důsledku je komerční pojištění nevýhodné pro migranty i pro stát. Proto navrhujeme zahrnout migranty ze zemí mimo EU s oprávněním k dlouhodobému pobytu a rodinné příslušníky s přechodným pobytem nemigrujících občanů ČR a EU do systému veřejného zdravotního pojištění. Tento postoj veřejně podporuje také mnoho odborníků z řad lékařů, akademiků a veřejných institucí.

Publikaci Migračního manifestu chtějí nevládní organizace přispět k vytvoření vyvážené, kultivované a sociálně spravedlivé migrační a integrační politiky, podpořit uznání kulturní rozmanitosti, přispět k rozvoji kultury respektu a odpovědnosti a otevřené občanské společnosti, která zajišťuje přístup k demokratickým právům všem lidem bez rozdílu. A zároveň poukázat na skutečnost, že Česká republika sama na základě demokratických procesů vytvořila legislativu, či přistoupila k mnoha mezinárodním úmluvám, které jí zavazují k naplňování určitých principů či dodržování určitých pravidel, která jsou však nejednou porušována, neaplňována či ohýbána podle aktuálních potřeb.

Migranti přispívají víc, než berou

Jana Ridvanová

Autorka je aktivistka sociálních hnutí.

Text vyšel na portálu A2larmu.

Jan Keller obvinil přistěhovance, že představují zátěž pro evropské sociální systémy. Relevantní statistiky dokazují, že je to naprostý nesmysl.

S hrůzou a zklamáním v poslední době sleduji lepenovské výroky profesora Kellera, jehož analýzy jsem v minulosti respektovala. Dnes to vypadá, že Jan Keller nechce vyhledat – anebo to neumí, o čemž ale pochybuji – relevantní statistiky k tématu, o kterém se vyjadřuje.

V nedávno publikovaném výběru Kellerových výroků před zvolením a po zvolení do Evropského parlamentu, který nešťastně připomíná přerod Václava Havla po roce 1989, jsme se mohli dočíst, že ekonomický přínos imigrace je negativní. Tedy že přistěhovanci vyčerpají více prostředků ze sociálního systému, než do něj vloží.

Jako oporu svých tvrzení si Keller vybral mnichovského ekonoma z institutu Ifo, Hanse-Wernera Sinna, jehož závěry jsou podle německého deníku Der Spiegel v rozporu se

statistikami a názory většiny německých ekonomů, kteří říkají, že migranti pro Německo představují ekonomický přínos. List cituje ředitele mannheimského Centra pro průzkum evropské ekonomiky, Clemense Fuesta, který tvrdí, že „potřebujeme více, nikoli méně migrantů“. Ředitel Kolínského institutu pro ekonomický výzkum Michael Huther zase říká: „Možná to tak nebylo v devadesátých letech, ale dnes jsou pracovníci ze zahraničí v průměru lépe kvalifikovaní než němečtí pracovníci.“ A Marcel Fratzscher, prezident berlínského Německého institutu pro ekonomický výzkum, dodává: „Přestože existují individuální případy, kdy migrace využívá náš sociální systém, Německo z ní celkově velmi profituje.“

List The Wall Street Journal s odkazem na studii výše zmíněného Centra pro průzkum evropské ekonomiky uvedl, že v roce 2012 přistěhovalci v německém veřejném rozpočtu vytvořili přebytek ve výši 22 miliard eur. To znamená, že každý přistěhovalec na daních a sociálním zabezpečení přispěl v průměru o 3 300 eur více, než vyčerpал. Studie také zjistila, že tento rozpočtový přebytek na hlavu stoupl za posledních deset let o více než padesát procent.

OECD: přistěhovalci jsou přínosem

Nejrelevantnější „podklad“ nám však poskytly statistiky samotné Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), která sdružuje 34 nejvyspělejších ekonomik světa. OECD vychází ze státních registrů a k ekonomické otázce migrantů v roce 2013 zprůměrovala data ze všech členských zemí. Závěr je pro pravicově-xenofobní propagandisty přímo zdrcující. Přistěhovalci ve většině členských zemí OECD na daních a sociálním zabezpečení zaplatí více, než vyčerpají, a pro ekonomiku jsou i v dalších ohledech obecně přínosem. Nemluvíme tu tedy o nějakých výjimkách, ale o situaci ve většině nejvyspělejších ekonomik světa. Zkrácená zpráva OECD pak definuje přínos migrantů v řadě oblastí ekonomiky.

Ze zprávy dále vyplývá, že fiskální otázka migrantů, ať už jde o pozitivní, nebo negativní čísla, je prakticky nepodstatná, protože se zpravidla jedná o položku nepřesahující 0,5 % HDP. Výjimku z obecného pravidla, kdy migranti do národních rozpočtů přispívají více, než z něho odčerpají, představovalo v letech 2007–2009 sedm zemí, přičemž nejvyšší deficit zaznamenalo Německo (-1,13 % HDP), Francie (-0,52 % HDP) a Polsko (-0,32 % HDP). Do této skupinky patřila i Česká republika (-0,01 % HDP). Ze studie ovšem také vychází, že země s největšími počty migrantů, jako jsou Francie nebo Německo, zaznamenaly deficit ve fiskálním přínosu nikoli kvůli tomu, že by je ovládli migranti, kteří přijeli vysávat evropský sociální stát, ale protože vlna přistěhovalců ze šedesátých let zestárla a hlásí se o své odpracované důchody. Dalším důvodem i v ostatních zemích na seznamu je například fakt, že migranti za práci mnohdy dostávají nižší ohodnocení než domácí pracovníci, a tedy platí i méně na sociálním zabezpečení.

Dalším faktorem, který studie OECD zmiňuje, je ekonomická krize, která snížila příspěvky z práce migrantů do veřejných rozpočtů průměrně o dvacet procent. V případě Francie pak hrál roli i fakt, že v osmdesátých letech vláda snížila počet migrantů, což vedlo i ke snížení příjmů z daní a sociálního zabezpečení, rekapituluje závěry zprávy francouzské rádio RFI.

V následujícím roce 2014 OECD uveřejnila další zprávu, která se nese ve stejném duchu. Generální tajemník OECD Angel Gurría apeloval na členské státy, aby přijaly legislativu, která by pomohla využít potenciál migrantů s vyšším vzděláním, jejichž příliv do zemí OECD stoupá. Gurría dále říká: „Migranti jsou zdroj, nikoli problém.“ Vlády by si to podle něho měly uvědomit a investovat do integrační politiky, která se dlouhodobě vyplatí.

Xenofobie je založena na nepravdivých informacích

Keller nás rovněž varuje, že „Evropská unie se bude muset chovat v zájmu své sebezáchovy velice opatrně“, a cituje šéfa britských euroskeptiků, který straší počty utečenců přicházejících ročně do Británie. Naproti tomu Jean-Christophe Dumont z Mezinárodní sekce pro migraci OECD výše citovanou zkrácenou verzi OECD zprávy z roku 2013 o přínosech migrantů začíná slovy: „Vliv migrace na ekonomiku je intenzivně zkoumán, nicméně často se objevují nepravdivé informace, které vedou k nesnášenlivosti vůči migrantům. Tyto negativní pohledy mohou ohrozit snahu adaptovat migrační politiku v kontextu nových ekonomických a demografických výzev, kterým dnes mnoho zemí čelí.“ Jinými slovy, potřebujeme migranty nejen proto, že jsou přínosem pro ekonomiku, ale také protože vymíráme.

Jen pro dokreslení: v roce 2014 Londýnská univerzita publikovala studii, která zjistila, že evropští přistěhovalci do britského rozpočtu mezi lety 2000–2011 přispěli o dvacet miliard liber více, než rozpočet stáli. Z této částky patnáct miliard pochází od migrantů z členských zemí Evropské unie (myšleno složení EU před rokem 2004), pět miliard pak od přistěhovalců z východní Evropy.

Autoři studie, Christian Dustman a Tommaso Frattini, ve shrnutí svých závěrů píší: „Naše zjištění ukazují, že migranti, kteří do Británie dorazili od roku 2000 a jejichž celou přistěhovalceckou historií jsme zkoumali, znamenali pro britský rozpočet konzistentně pozitivní příjem bez ohledu na to, z jaké oblasti přišli. (...) Naproti tomu Britové za stejné období vytvořili schodek ve výši 616,5 miliardy liber. Fiskální bilance migrantů v letech 2001–2011 je tedy celkově pozitivní a dosáhla přibližně 25 miliard liber v období, kdy měla Británie deficitní rozpočet.“

Chybějící souvislosti

Relevantní „podklady“ tedy hovoří jasně. Navíc je nutné si uvědomit, že nehovoříme o pouhých ekonomických ukazatelích, ale o lidech, kteří doslova dřou jako zvířata a mnohdy se nestačí ani vyspat. Cílem těchto lidí je tvrdě pracovat, nikoli vysávat sociální systém. Hněv naší společnosti by se proto měl soustředit spíše na mafiánské otrokáře nové doby – zprostředkovatelské agentury, které s těmito lidmi zacházejí jako s otroky. Často jim za práci několik měsíců nezaplatí, zabavují jim velkou část platu, ubytovávají je v otřesných podmínkách a nutí je podepisovat smlouvy, na jejichž základě je prakticky vlastní.

Dále mi přijde absurdní řešit v jedné z nejvíce homogenních společností v Evropě rizika multikulturalismu. Českým problémem naopak je, že tu téměř na jinou kulturu nenarazíme, což představuje živnou půdou pro všechny nacionalistické ignoranty stylizující se do spasitelů národa, jako je pan Konvička a spol.

Téma migrantů a ohrožení domácí kultury je ve skutečnosti používáno k tomu, aby se odvedla pozornost od opravdových problémů dnešního ekonomického systému, v němž se bohatí díky podpoře politiků stávají ještě bohatšími, vyhýbají se placení daní a roste počet pracujících i nepracujících, kteří žijí pod hranicí chudoby. Poslední údaje ze Spojených států by měly sloužit jako varování, kam takový model spěje. Za posledních šest let vzrostlo bohatství USA o šedesát procent a zhruba ve stejné době se zvýšil počet dětí bez střechy nad hlavou – také o šedesát procent. Že by to mělo souvislost? Podle průzkumu UNICEF zaměřeného na životní podmínky dětí v devětadvaceti vyspělých zemích se hůře než v USA mají děti už jen v Lotyšsku, Litvě a Rumunsku.

Často se též bavíme o vzdáleném, tzv. třetím světě, aniž bychom si uvědomovali, jak moc se nás týká. Kreativně a trefně na tyto souvislosti poukázal dokumentarista Filip Remunda s kolegy ve fiktivní reportáži bangladéšské televize o demolici OP Prostějov. V rozhovoru s Danielou Drtinovou na DVTV pak tyto souvislosti velice dobře vysvětlil i přes úpornou snahu moderátorky věnovat se nepodstatnému tématu.

Co naplat, kontext vždy byl a bude klíčem k porozumění jakémukoli problému. I proto se masmédiá tématům souvisejícím s ekonomickým uspořádáním dnešní společnosti tak nerada věnují.

„Pomozme jim tam, kde žijí“. Vábivá alternativa k migraci

Ondřej Klípa

Téma migrace od propuknutí tzv. uprchlické krize tak rozbujelo v (nejen) českém mediálním diskurzu, že vnímám jako poměrně obtížné smysluplně přispět do diskuse. Schválně jsem se proto zaměřil na otázku, která v rámci migrační problematiky stále poněkud uniká větší pozornosti. Zřejmě proto, že je již sama o sobě považována za vyčerpávající odpověď. Řada politiků, novinářů i rozmanitých expertů se totiž ve snaze nalézt řešení migrační krize zaklíná blíže nerozvedenou formulací, že místo přijímání migrantů je třeba jim pomoci „u nich doma“. Emotivním výkřikem „let´s help them where they live!“ končí také na sociálních sítích hojně sdílené „kuličkové“ video „World Powerty, Immigration and Gumballs“. Americký novinář Roy Beck v roce 2010 (i když původní verzi natočil již o 15 let dříve) soustředěným posluchačům velmi působivě vyvrací důvody, proč nemá smysl přijímat migranty, aby jako jedinou alternativu přednesl zhola nic neříkající větu. A protože se tato má přednáška odehrává v rámci Školy alternativ, pokusím se právě onu líbivou alternativu podkrýt.

První, co je nutno hned vzápětí říci je, že sama migrace do jisté míry pomáhá potenciálním migrantům „tam, kde jsou“. Jako hlavní přínos migrace pro zdrojové země se obvykle spatřují remittance, tedy část vydělaných peněz zaslaných migranty zpět do země původu. Jde přitom o významný zdroj příjmů, který v celkovém objemu snadno předčí celosvětovou rozvojovou pomoc. V mnoha zemích také tvoří tyto transferované peníze zásadní podíl hrubého domácího produktu, někdy i většinu. A nemusí jít přitom jen o vzdálené země Třetího světa. Například ještě v roce 2006 tvořily remittance 40% HDP Moldavska.¹ Remittance tak finančně povzbuzují nejen konkrétní rodiny, do kterých jsou zasílány, ale rozvíjejí celou ekonomiku díky následným investicím i jednoduše tím, že jejich útrata v dané zemi zvyšuje poptávku u místních producentů a obchodníků. Oproti jiným zdrojům příjmu mají také řadu výhod. Zejména jsou stabilní a nepolevují ani v době krize. Někdy i naopak. Pokud je v krizi zdrojová země migrace a nikoliv cílová, remittance se ještě zintenzivňují, aby migrant pomohl své strádající rodině ve vlasti. Důležité jsou také tzv. sociální remittance, tedy určité vzdělanostní a kulturní know-how, které přichází s vracejícími se migranty zpět do vlasti. Jak je tedy patrné, výše uvedené přání pomoci migrantům „u nich doma“ se může naplňovat právě umožněním migrace, nikoliv jejím zastavením.

1 Stojanov, R.; Schroth, J.; Mikes, A.: Remittance a jejich rozvojový dopad. In: Migrace a rozvoj. Rozvojový potenciál mezinárodní migrace (kolektiv autorů). Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2011, s. 52.

Jak píše Castles, teorie o správně investovaných penězích transferovaných migranty, které vyřeší sociální rozdíly mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi, se stalo zejména na počátku tohoto století dokonce jakousi „remitenční mantrou“². Odpůrci migrace však mohou poukázat na to, že řada příkladů kýženému schématu neodpovídá. Remitence na sobě mohou způsobit závislost, která vzhledem k zaručenému příjmu tlumí vlastní ekonomickou aktivitu ve zdrojové zemi a to ještě navíc v sociální a regionální nevyváženosti. Migranti totiž často pocházejí jen z určitých oblastí a sociálních skupin, takže nerovnosti v daném státě se ještě zvyšují. A hlavně, remitence často migraci akcelerují, místo aby ji vzhledem k zvyšující se ekonomické úrovni dané země zatavily. Teprve se zvýšením příjmu remitencemi si totiž mohou dovolit migraci i ti, kteří ji plánovali, ale dosud si ji z finančních důvodů nemohli dovolit.

Domnívám se tedy, že pokud vůbec autorům v úvodu představených výroků stojí za to se jejich obsahem ve svých myslích (protože veřejně je obvykle neformulují) zabývat, pak si pod nimi představují nejčastěji rozvojovou pomoc. Aniz bych chtěl snižovat její význam, práci těch, kdo ji vykonávají, či příspěvky těch, kdo ji platí, je třeba podotknout, že i rozvojová pomoc často zvyšuje migraci. Zvláště, jedná-li se o pomoc zaměřenou na určitý segment společnosti, region, komunity či přímo jednotlivce (např. pomoc typu „adopce na dálku“). Pokud se nezvyšuje paralelně úroveň celé společnosti, tak finančně či kvalifikačně obohacený jedinec obvykle hledá místo, kde by mohl své hřivny co nejlépe využít. Kromě vnitřní migrace (např. do velkých městských aglomerací) pak volí pokus o migraci do bohatých zemí Západu (resp. Severu). Podobně jako v případech výše popisovaných negativních efektů remitencí se také na rozvojové pomoci může stát společnost zdrojové země migrace závislá, což opět ještě více utlumuje její vlastní potenciál k rozvoji a prohlubuje její ekonomický úpadek. Autokratickým vládcům některých z těchto zemí přitom uvedený stav může vyhovovat, jelikož se na přísunu zahraniční pomoci snadno dokážou sami obohacovat. Čím horší situace v jejich zemi, tím větší objem zahraniční pomoci pak lze očekávat. Již učebnicovým příkladem této patologické symbiózy se stala Eritrea, tradičně na špičce mezi cílovými zeměmi rozvojové pomoci. Ekonomicko-politická situace země se přitom nelepší a obrovské množství jejích obyvatel z ní prchá (mezi utečenci do Evropy jsou za poslední období Eritrejci početně na 3. místě). V současné době Evropská unie plánuje opět masivní finanční pomoc této zemi (během následujících pěti let chce do Eritrei poslat 200 milionů eur)³, přestože je pravděpodobné, že skončí v rukou vládců jedné z nejbrutálnějších despocií planety.

Jako efektivnější pomoc potenciálním migrantům, aby své země nemuseli neopouštět, se jeví přímé zahraniční investice. Na rozdíl od rozvojové pomoci, ve které s koncem financování mnohdy celý rozvojový projekt padá a situace dané země se vrací do původních kolejí, jsou investoři na úspěchu projektu osobně zainteresováni. Zahraniční investice také v ideálním případě generují vznik pracovních míst a obohacují celou společnost placením daní do veřejných rozpočtů. Problém je, že v zemích, které investice nejvíce potřebují, je obvykle tak špatné právní prostředí, že do nich žádný investor vstoupit nechce. A pokud ano, pak právě kvůli těmto podmínkám, tedy de facto „daňovému ráji“ (jednoduše neplacení daní),

² Castles, S.; Miller, M. J.: The Age of Migration. London: Macmillan, 2009, s. 75.

³ <http://www.reuters.com/article/2015/09/17/us-europe-migrants-eritrea-idUSKCN0RH1MY20150917#d6zblTirUtqckG2A.97>

možnosti vykořisťovat místní obyvatele, vysoké míře korupce atd. Z těchto „investic“ obvykle typu uzavřených exploatačních projektů pak okolní společnost krom několika podplacených úředníků a politiků prakticky vůbec neprofituje.

Určitou výjimkou v tomto všeobecném trendu tvoří např. čínské investice v Africe. Na rozdíl od Západních firem totiž Číňané často migrují a trvale se v Africe usazují – fenomén zejména od přelomu století – i se svými penězi, což je vede k intenzivnější spolupráci s místním obyvatelstvem a k dlouhodobějším projektům, na jejichž úspěchu mohou být až existenčně závislí. Vydělané peníze pak mnohdy v dané zemi reinvestují či jinak utratí. Dalo by se říci, že připomínají jiné příklady aktivních menšin - kvasu ekonomického růstu – jakými byli dříve Židé ve francouzské severní Africe a Indové v britské Africe východní a jižní. Na rozdíl od nich však za Číňany stojí ekonomické a politická supervelmoc, což se do jisté míry odráží na stylu, kterým Číňané své podnikání v Africe vedou. Zejména omezená práva zaměstnanců a nedodržování základních etických standardů bývají častou kritikou na adresu Číňanů a vyvolávají silnou zášť vůči nim ze strany afrických národů. Ani „čínská cesta“ tedy není ideální a těžko by mohla vést k následování evropské či americké podnikatele, krom vyložených dobrodruhů.

Osobně se domnívám, že pokud vůbec existuje nějaký obecně doporučeníhodný způsob pomoci migrantům „tam, kde žijí“, aby nemuseli ze svých zemí utíkat, pak je třeba zaměřit se hlavně na politickou úroveň. Zprvė tlačit na politické změny uvnitř daných států a zadruhé na změny v našich státech Západu v politice vůči zemím rozvojovým. Co se týče prvního aspektu, považují za nutné podporovat politicky (s využitím ekonomických nástrojů) státy, které se snaží o reformy zavádějící alespoň základní standardy a právní ochranu pracovních sil, stejně jako prodemokratické směřování. Příkladem může být Keňa, která se přes všechny obtíže a nedokonalosti stává vzorem pro proreformně a demokraticky smýšlející kruhy v okolních státech východní Afriky. Spolu s tím je nutné tlačit na změnu ve státech, které diskriminují a zotročují své vlastní občany.

Stejně jako prosazování spravedlivých podmínek pro společnost uvnitř daného rozvojového státu je však nutné také prosazovat spravedlivé podmínky pro daný stát na mezinárodním poli. Zejména zrušit protekcionistická importní opatření. Problém tkví ale v tom, že k tlaku na nediskriminaci jak uvnitř rozvojových států, tak na mezinárodním poli, se těžko najde politická vůle. Ačkoliv by se mohlo zdát, že na problémy globálního vykořisťování rozvojového světa a obtíže tamních pracujících budou slyšet spíše levicové vlády, nebývá tomu tak. V urputné snaze udržet pracovní místa jak v zemědělství, tak v průmyslu, a tím zachovat přízeň hlavní voličské základny levice, bývá postoj k rozvojovým zemím právě opačný. Aby našim (např. evropským) zemědělcům nekonkurovaly jejich (např. africké) produkty, zůstává evropské zemědělství celně chráněno proti nežádoucímu importu. A naopak, aby se trhy zemí Třetího světa otevřely našemu exportu, žádný tlak ve směru zlepšení situace pracovních sil na autoritativní a zkorumpované režimy se nekoná. Pro příklady není třeba chodit daleko. Český prezident Miloš Zeman se coby údajný advokát českého exportu přátel například s uzbeckým prezidentem Islamem Karimovem. Uzbekistán je přitom jedním z globálně nejvýznamnějších producentů bavlny, která se dodává do manufaktur nadnárodních firem a do které se následně obléká celý západní svět. Uzbečtí dělníci přitom pracují na těchto plantážích v prakticky

otrockých podmínkách, nehledě na to, že extrémní míra chemického hnojení bavlny přispívá k jejich vysoké úmrtnosti (např. rakovinou kůže či respiračních orgánů). Podobný efekt má sblížování např. s Čínou, jejíž brutální kapitalismus reprezentovaný firmami jako Foxcon připomíná podmínky poloviny 19. století v Evropě.

Provedení zásadních změn v principech světového obchodu a zvedení jakéhosi globálního „fair trade“ systému, který by zbídačené masy odradil od migrace, přitom nevyhovuje v západních společnostech prakticky nikomu. Nejde totiž jen o výše uvedené ohrožení pracovních míst, ale také o výrazné zvýšení cen zboží běžné potřeby. Kdo by chtěl za novou košili platit místo tisíce korun třeba 20 tisíc jen proto, aby dělník dostal spravedlivou mzdu a důstojné pracovní podmínky od uzbeckého sběrače bavlny až po šičku v pákistánské textilce? Podobně i velmi atraktivní zboží typu mobilních telefonů či tabletů by stálo nepředstavitelné sumy, kdyby podstatnou část coltanu potřebného pro kondenzátory v mnoha elektronických zařízeních velké firmy nekupovaly od ozbrojených bojůvek kontrolujících na nerosty bohatou Demokratickou republiku Kongo. Pokud by měly být důstojně odměňováni místní dělníci, tj. často děti nahnané do dolů ozbrojenci, pokud by zde západní firmy měly platit daně, cla, licence atd., západní odběratel by byl koncovou cenou tohoto v dnešním světě „nezbytného“ zboží nemile překvapen. Nepočítám přitom nespravedlivou výši mezd pro thajského výrobce coltanových komponent počítače a pro jeho čínskému kolegu, který části složí dohromady. Pochopitelně by tak o své obrovské zisky přišly i výrobní firmy. Jak se tedy zdá, tak skutečná pomoc potenciálním migrantům tam, kde žijí, aby z politických či ekonomických důvodů nemuseli odcházet, by zcela jistě znamenala vzdání se významné části západního bohatství.

Pokud se tedy vůbec alternativami vůči migraci pro řešení chudoby a dalších obtíží nezápádního světa má cenu se nadále zabývat, pak je třeba začít přemýšlet v globálním kontextu z hlediska voliče, ale hlavně konzumenta. Některé firmy přitom již pochopily, že existují informovaní a odpovědní spotřebitelé. Spravedlivější politikou vůči zdrojovým zemím své produkce – tedy hlavně „vývozem“ zaměstnaneckých práv a standardů – proto mohou dané firmy nakonec i vydělat. Typickým příkladem může být poměrně nedávná snaha druhé největší oděvní firmy na světě H and M o sociální a ekologickou udržitelnost svého podnikání. Firma nejprve sama přispěla k „odhalení“ drastických pracovních podmínek žen, které šijí její oblečení v Bangladéši, aby pak přišla s novou image odpovědné společnosti podpořenou mohutnou PR kampaní.⁴ Problém však je, že žádnou z výroben svých produktů H and M nevlastní, takže přes všechny vzdělávací programy a kontroly nikdy nemůže dodržování důstojných pracovních podmínek „svých“ dělníků zcela garantovat. Navíc stále stěhuje svou výrobu do ještě zuboženějších zemí, kde lze výrobní cenu dále snižovat a které stojí zatím mimo zájem veřejnosti (jde typicky o africké země, např. Etiopii). Přestože je tedy firma mnohými kritiky podezřívána jen z využití poptávky po odpovědné image k dalšímu obohacení, přeci jen jde o posun, který spotřebitelé mohou ocenit. I přes tyto dílčí možnosti – rozvojová pomoc, zahraniční investice a spravedlivý obchod – však přístup „pomozme jim tam“ není žádnou plnohodnotnou alternativou k migraci zvláště, pokud se započítá alespoň částečná hodnota remitencí. Je jen iluzí, jejíž hlavní smysl je argumentačně pomoci těm, kteří chtějí z různých důvodů represivními způsoby migraci omezit či úplně zastavit.

⁴ Viz firemní webová stránka: <http://about.hm.com/en/About/sustainability.html#cm-menu>

Krise evropské azylové politiky: příležitost k přehodnocení východisek

Není dnes pochyb o tom, že Společná evropská azylová politika zažívá tváří v tvář aktuální uprchlické situaci největší krizi za pětadvacet let své existence. Ukazuje se však, že členské státy EU a další země, které jsou stranami tzv. Dublinského systému (Švýcarsko, Island, Norsko, Lichtenštejnsko) nejsou připraveny otevřít vážně míněnou debatu na téma, jak celý systém posunout směrem k větší efektivitě a především solidaritě jak s uprchlíky, tak mezi členskými státy navzájem. A to přesto, že těžkosti s naplňováním jeho ustanovení v praxi jsou umocňovány rozhodnutími Evropského soudu pro lidská práva i Soudního dvora EU vylučujícími aplikaci některých jeho ustanovení z důvodu možného porušování lidských práv. Stávající systém tak jakoby se s prohlubujícím se selháváním stále více zabetonovával. Tento příspěvek má za cíl objasnit tuto paradoxní situaci prostřednictvím kritické analýzy naplňování stanovených cílů Dublinského systému a také pohnutek a preferencí členských států. V závěru předloží některé alternativy jeho fungování.

Kořeny stávajícího systému je třeba hledat v Dublinské úmluvě podepsané roku 1990 a účinné od roku 1997 pro všech patnáct unijních států spolu s Norskem a Irskem. Tato úmluva byla roku 2003 nahrazena Dublinským nařízením II, ke kterému se připojilo také Švýcarsko a Lichtenštejnsko a které se stalo bezprostředně závazným také pro deset nových unijních států. V červnu 2013 bylo přijato nové Dublinské nařízení III nahrazující vyše uvedené. Společným smyslem všech tří zmiňovaných právních nástrojů je stanovit, který členský stát je odpovědný za vyřízení té které azylové žádosti podané na území Evropské unie nebo přidružených států. Tentýž stát je podle logiky nařízení také odpovědný za případné udělení mezinárodní ochrany.

Dublinské nařízení stanoví hierarchii kritérií na základě níž je příslušný členský stát určen. Ta lze shrnout podle právní síly následovně: 1) sjednocování rodin (pakliže má žadatel/ka blízkého příbuzného s trvalým pobytem či azylem v některém členském státě), 2) předchozí vydání víza nebo povolení k pobytu (včetně nedávno propadlých), 3) neregulérní vstup nebo pobyt na území daného státu, 4) bezvízový vstup na území daného státu. Pakliže ani podle jednoho z uvedených kritérií není možné určit odpovědný stát, bude příslušným ten členský stát, ve kterém byla žádost poprvé podána. Každý členský stát má zároveň možnost podle svého uvážení vyřídit žádost o mezinárodní ochranu, ke které není formálně příslušný.

Vytváření Společné evropské azylové politiky si od začátku kladlo tři základní cíle: a) externalizaci odpovědnosti za vyřízení azylových žádostí, b) zvýšení efektivity vyřizování žádostí, c) kontrolu nad žadateli o azyl. Do jaké míry jsou dané cíle ve skutečnosti naplňovány, je třeba zhodnotit samostatně.

Externalizaci odpovědnosti je třeba vnímat jako odchýlení se od základních východisek mezinárodního uprchlického práva. Na základě Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a Protokolu z roku 1967, kterými jsou všechny evropské země vázány, je totiž každý stát povinen vyhodnotit žádost o mezinárodní ochranu podanou na jeho území. Společný evropský systém však otevřeně předvídá přesun odpovědnosti ze státu, kde byla žádost podána, na jiný členský stát (podle aplikace příslušných kritérií uvedených výše). Kromě toho se počítá i s možností předání dotyčného k vyhodnocení jeho či její žádosti za hranice Unie. Tento přístup stojí na konceptu tzv. bezpečné třetí země, jíž se myslí země, přes kterou dotyčná osoba do Evropy přicestovala. Problém však je, že určení vybraného státu jako „bezpečné třetí země“ stojí na arbitrárním a často pochybném vyhodnocení jednotlivými členskými státy. Návrat prcháající osoby do místa, kde by jí hrozila vážná újma, by přitom bylo otevřeným popřením principu non-refoulement, úhelném kamenu mezinárodního uprchlického práva. Evropský soud pro lidská práva i Soudní dvůr EU v posledních letech navíc konstatovaly, že zásadní nedostatky v azylových procedurách států jako je Řecko a v některých případech Itálie či Bulharsko, vylučují přesouvání žadatelů o azyl také do těchto zemí. Tím je zásadně ztížena praktická aplikace celého Dublinského systému.

Zvyšování efektivity představuje v první řadě požadavek na rychlé a hospodárné vyřizování azylových žádostí. Systém stojí na explicitně vyřčeném předpokladu, že určení právě jednoho členského státu příslušného k vyřízení té které žádosti, povede k jejímu efektivnějšímu vypořádání. Tento předpoklad se však ukazuje být mylným. Zhodnocení žádosti v příslušném členském státu v rámci Dublinského systému totiž logicky předchází zadržení dotyčného žadatele na území státu jiného, vyhodnocení odpovědného státu, komunikace mezi orgány obou států a – v případě, že příslušný stát svoji příslušnost také přijme, což není zdaleka pravidlem – k předání dotyčné osoby. Samotnému vyhodnocení žádosti tak díky Dublinu předchází administrativně i finančně náročná procedura s nejistým výsledkem. Souvisejícím záměrem celého systému je, zabránit žadatelům o azyl ve výběru země, kde podají svoji žádost a zároveň zamezit více žádostem. Zde je však potřeba podotknout, že rigidita stanovených kritérií automaticky přiřazujících k azylové žádosti odpovědný stát nebere vůbec v potaz proměnné, jako jsou rodinné a partnerské vazby či kulturní a jazyková blízkost. Podávání vícero žádostí je pak potřeba nahlížet v kontextu zásadních odlišností v nastavení jednotlivých národních azylových procedur. Například syrští žadatelé mají dnes v Maďarsku mizivou šanci skutečně obdržet ochranu, zatímco v Německu tato šance hraničí s jistotou. Podávání více žádostí v této situaci je třeba nazírat jako logický krok k zamezení refoulementu, tj. navrácení do země, kde by dotyčné osobě hrozila vážná újma.

Z výše uvedeného je zřejmé, že cíle externalizace odpovědnosti ani zvyšování efektivity nejsou v praxi Dublinským systémem naplňovány. Zbývá tak cíl třetí – kontrola žadatelů o azyl. Tento má narozdíl od předchozích dvou výrazně symbolický charakter související mj. s rozšířenou představou, že odbourávání vnitřních hranic posiluje nezbytnost kontroly těch vnějších. Kromě toho jde o určité potvrzení prerogativu a schopnosti jednotlivých členských států vykonávat dohled nad vlastním územím. Součástí Dublinského systému je také nařízení EURODAC, které vytváří centralizovaný systém snímání otisků prstů všech žadatelů. Zda je tento přístup nezbytný či jen ekonomicky smysluplný není zřejmé, neboť dodnes chybí analýza nákladů a přínosů Dublinského systému. Na příkladu současných kontrol na hranicích ČR však můžeme demonstrovat

běžnou absurditu celého snažení. Přítomnost stovek policistů ve službě na hraničních přechodech ČR, kontrolujících přítomnost běženců v autech, stojí státní kasu miliony korun měsíčně. Počet takto zachycených osob se pohybuje v jednotkách týdně. Lze přitom předpokládat, že velká většina z nich bude po zadržení a zajištění v jednom z detenčních zařízení opět po dvou až třech měsících propuštěna na svobodu, neboť stát příslušný podle Dublinského systému je odmítne přijmout (typicky Maďarsko). Jde tak daleko spíše o ukazování svalů ministra vnitra a o potravu pro bulvární média, než o skutečně účinný systém ochrany hranic.

Přes všechna uvedená selhání není zásadní reforma Dublinského systému v dohledu. Maximem možného se jeví být dílčí korektivy akcentující potřebu „burden-sharingu“ jednotlivými členskými státy, jako jsou hojně diskutované kvóty pro vyřizování azylových žádostí a poskytování ochrany v případě pozitivního výsledku jednotlivými členskými státy. I tato opatření vyvolávají ale vlnu nevole ve státech jako je Česká republika, které přitom z existence Dublinského systému dlouhodobě významně těží. Naplno se zde projevuje absence skutečné vnitřní solidarity, chápání dění v dalších unijních zemích jako něčeho, co se nás vůbec netýká, stejně jako neschopnost identifikace s celoevropským projektem.

Jedno je jasné. Občané EU si zaslouží důslednou cost-benefit analýzu Dublinského systému a také vážně míněnou snahu jej reformovat, namísto pouhého záplatování. V tom smyslu je nezbytné zpochybnit některá základní východiska současné azylové politiky a začít si klást některé složité otázky: Je přijatelné, aby Společný evropský azylový systém vytvářel občany třetí kategorie, kteří nesmí svobodně cestovat Evropou bez hranic? Nebylo by lepší, aby si žadatelé volili stát, ve kterém podají svoji žádost, namísto, aby byl tento stát určován bez ohledu na možnosti a potřeby obou stran? Jak je možné, že azylová řízení v jednotlivých státech vedou k natolik rozdílným závěrům? Proč členské státy vzájemně uznávají zamítavá azylová rozhodnutí, ale nikoliv už rozhodnutí pozitivní? Je Evropa připravena vydávat významný ekonomický a politický kapitál na podporu režimů jako je ten Erdoganův, výměnou za příslib Turecka střežit své hranice?

Literatura

Regulation (EU) No 603/2013 of the European Parliament and the Council of 26 June 2013 (EURODAC)

Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and the Council of 26 June 2013 (Dublin III)

Dernbach, Andrea. "Germany suspends Dublin agreement for Syrian refugees". Euractiv.com. 26 August 2015.

Linxweiler, Jan A. "The European Asylum Policy – Failure of the Dublin III Regulation?". UN, You Know.org. 13 July 2014.

Mouzourakis, Minos. We Need to Talk about Dublin: Responsibility under the Dublin System as a blockage to asylum burden-sharing in the European Union. University of Oxford, 2014.

Jsme skutečně v krizi?

Prem Kumar Rajaram

Autor je docent na Katedře sociologie a sociální antropologie Středoevropské univerzity v Budapešti a akademický ředitel jejího stipendijního programu Roma Access Program.

Pojem uprchlická krize je především výrazem úzkosti. Je třeba upřednostnit takové formy politiky, které pojetí migrace jako hrozby vyžadující regulační zásahy ze strany států zpochybňují.

Uprchlická krize v Evropě je umělým produktem. Jako většina „krizí“ představuje i nedávný příval lidí ze Sýrie, Iráku, Afghánistánu, Bangladéše a Pákistánu, pokoušejících se překročit hranice Evropské unie, příklad účelového výkladu určitého jevu. Rámec této problematiky pak představují úzkost, specifické výklady práva i humanity. Tento rámec funguje směrem dovnitř i směrem ven. Jeho působení směrem dovnitř má za následek vznik dominantní regulační normy – představy „typického uprchlíka“, která otevírá cestu internímu srovnávání a nerovnostem (různým lidem jsou přisuzována různá práva na ochranu). Směrem ven se tento přístup projevuje formou určitého – abstrahovaného – chápání složité situace, a umožňuje politickým činitelům a komentátorům přistupovat k „uprchlické krizi“ jako k mimořádné situaci. Zdá se, že kvůli této své mimořádnosti je tato situace nahlížena a řešena jako „událost“ probíhající mimo politickou „normu“ a že umožňuje vertikální formu politiky. Skutečnou krizi přitom představuje stát a jeho tendence k určitému chování, jež pozoruhodná metafora Charlese Tillyho přirovnává k praktikám vyděračského gangu a jež spočívá v poukazování na určité nebezpečí a hrozby, sloužící k posílení jeho moci a nadvlády nad územím.

Interpretovat pohyb lidí, nebo vlastně jakýkoli sociální jev, jako „križi“ znamená zasazovat komplexní sociální proces do určitého rámce a z historického, sociálního i politického hlediska jej prakticky oddělit od ostatních sociálních procesů, které za krizi nepovažujeme. Vzniká tak série dualismů, v níž „krize“ je méně žádoucím protějškem spořádanější podoby něčeho, co je ve skutečnosti tím samým jevem (mobilita populace). Uprchlíká krize je stavěna do protikladu vůči řádným formám migrace na základě víz. O krizi se jedná pouze ve vztahu k možnosti a potřebnosti uhlazenější podoby téhož. Pojem „krize“ je potom výrazem úzkosti vycházejícím ze strachu. Z toho vyplývá, že v „uprchlické krizi“ jde o státy a jejich schopnost bránit územní uspořádání, jehož jsou zárukou. Jedná se o typ displacementu, kdy se z problému stává urgentní povinnost státu, čímž se legitimizují omezené etické a morální pozice, z nichž stát rozhoduje o odpovědnosti. Výsledkem je groteskní handrkování států o to, jaké uprchlíky a kolik jsou schopny vzít si na starost.

Vykládání této etapy populační mobility jako krize lze pozorovat napříč politickým spektrem. Škála pozorovatelů sahající od maďarského premiéra Viktora Orbána po filosofa Slavoj Žižeka používá jazyk krize bez rozmyslu a možná i účelově. Orbán nechvalně proslul vykreslováním obrazů nebezpečných muslimů zaplavujících břehy křesťanské Evropy a sklouzáváním k vytváření paralel mezi „uprchlickými krizemi“ a jevy považovanými za problematické, jako například existencí místní romské populace. Žižek na druhé straně varuje před „pokryteckými levicovými liberály“,¹ kteří volají po otevřených hranicích, přestože vědí, že k tomu nikdy nemůže dojít, protože podobný krok by „v Evropě odstartoval okamžitou populistickou revoltu“. Nejde však tolik o to, co víme nebo co bychom vědět mohli, nýbrž o to, jak to víme. Současná rétorika krize vytváří a udržuje určité představy o tom, co je z politického hlediska možné, co je nepodstatné a čeho se máme bát.

Pojetí tohoto jevu jako „krize“ vytváří dojem „události“, a tím tuto současnou vlnu populační mobility (spolu s jejím protipólem, tedy strategiemi imobilizace) distancuje od ostatních forem mobility/imobilizace, které tvořily a stále tvoří ústřední bod při utváření evropského státu a jeho kapitalistické ekonomiky. Uvažování v rovině „události“ staví hranice kolem složitých sociálních procesů, což umožňuje určité formy intervence a vytváření specifických typů subjektů. Jinými slovy, zvýhodňuje určité formy politiky, v tomto případě i politiku depolitizace, která je schopna zabývat se „problémy“, které mimo zmíněné rámce interpretace migrace a intervence ve skutečnosti neexistují.

Uprchlíci

Pojem „uprchlík“ tak jak je užíván v nejrůznějších úvahách a komentářích ohledně současné „krize“, přispívá k velmi úzkému chápání intervence a toho, co je politicky možné a žádoucí. Podle Žižeka bychom měli řešit nerovnosti v globální ekonomice, abychom „odstranili sociální podmínky, které uprchlíky produkují“. Jedná se o strategii imobilizace, kterou lze pozorovat i v dalších Žižekem navrhovaných řešeních, včetně toho, že by uprchlíci měli přijmout omezení své mobility v rámci celoevropského systému početních kvót.

1 <http://inthesetimes.com/article/18385/slavoj-zizek-european-refugee-crisis-and-global-capitalism>

Pro odstranění nerovností v globální ekonomice existuje mnoho důvodů, prevenci uprchlictví však za takový důvod považovat nelze. Předcházení situacím „produkcí uprchlíků“ by s největší pravděpodobností znamenalo učinit ilegálním pohyb populace spíše než vytvoření podmínek, v nichž by mobilita nebyla tou nejlepší životní volbou. Účelem Ženevské úmluvy uzavřené v roce 1951 a jejího dodatkového Protokolu z roku 1967 není pouze a jednoduše formulovat právo na ochranu; oba dokumenty zároveň stanovují, jak může být toto právo omezeno. Stejně jako k ochraně jednotlivců prchajících před pronásledováním slouží Úmluva k ochraně států.

Strategie imobilizace, kdy by „uprchlíci“ byli nuceni přijmout směrnice EU o tom, kde by měli žít, je projevem potřeby kulturní interpretace „krize“ soustředící se na otázku evropské identity. Hlavní myšlenka tohoto výkladu spočívá v tom, že vůbec existuje určitá forma evropské identity, že tato forma identity je hodna uchování či ochrany a konečně že pohyb „uprchlíků“ tuto identitu ohrožuje a musí proto být důkladně regulován. Myšlenka evropské identity, jako kterékoli jiné široké a abstraktní identity, je založena na filtrování, marginalizaci a vyloučení, tedy na biopolitickém přístupu, který rozlišuje, co je hodnotné a co ne. Stejný biopolitický přístup je aplikován v případě myšlenky krize. Jak podotýká filosof Étienne Balibar,² je celkem nesmyslné debatovat o tom, zda je pojem „uprchlík“ vhodnější než „migrant“, či se dokonce vymezovat proti pranýřování „ekonomických migrantů“. Nic takového jako „migrant“ nebo „uprchlík“ neexistuje; co naopak existuje, jsou způsoby aplikace biopolitického přístupu, jejichž účelem je řídit a hierarchizovat různé populace a různé typy subjektů – na všech stranách hranice – s ohledem na kulturní, politické a ideologické zájmy.

Kapitalismus a rasa

Mezi biopolitickým a rasovým vylučováním ze strany současného evropského kapitalismu a reakcí na „uprchlickou krizi“ existují paralely. Některé jsou očividné a empirické. Ve všech pádech skloňovaný plot na hranici mezi Srbskem a Maďarskem byl postaven v rámci „veřejných prací“, sociálních projektů, v nichž jsou nepoměrně zastoupeni Romové a které odhalují politickou kulturu, která vůči příjemcům sociálních dávek zaujímá pozici nedůvěry. Vyklízení největšího uprchlického tábora v severovýchodním Maďarsku probíhá ve stejném regionu, v němž dochází k vyliďňování romských osad; obojí má být nahrazeno symboly neoliberálního konzumerismu: na místě tábora vyroste nákupní centrum, romská osada v nedalekém Miškovci se změní ve fotbalový stadion. Obrovské počty Číňanů a Bangladéšanů pracujících za příliš nízkou, či vůbec žádnou mzdu v Řecku, Spojeném království a Itálii ukazují, do jaké míry je evropská ekonomika v zemědělství a jiných oblastech závislá na neregulérních migrantech. Mezitím vyhlásil maďarský stát na své hranici mimořádný stav a nasadil vojáky oprávněně použít zbraň a prohledat kterýkoli dům v případě podezření, že se v něm ukrývají uprchlíci.

Jak výše zmíněné souvisí s ovládním problémové populace zevnitř i zvenčí může napovědět teorie nadbytečného obyvatelstva. Stručně řečeno: podle Marxe je produkce nadbytku, přebytku neproduktivní práce, nezbytným doplňkem produkce práce. Nadbytečné

² <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/etienne-balibar/europe-and-refugees-demographic-enlargement>

obyvatelstvo (například lidé zapojení do systému veřejných prací) není ze způsobů produkce vyčleněno. Spíše lze říct, že mezi touto populací, která bývá podle potřeby využívána k práci „načerno“ ve špatně placených zaměstnáních, a normou existuje tangenciální vztah. Podle Foucaulta je nadbytečné obyvatelstvo delimitováno výkonem dílčí moci, lokálními opatřeními vůči určité populaci. Kroky, které Maďarsko a jiné evropské státy podnikají proti migrantům, jsou právě tímto výkonem dílčí moci, logickým přesahem metaúrovně kapitalistické produkce práce a nadbytečné práce.

Kontrola migrace není otázkou nezávislou na domácích politických a sociálních procesech, naopak jde o jejich výsledek. Vyhlásování mimořádných stavů je prostředek, jímž lze nadbytečné obyvatelstvo postavit na okraj národního státu a který svědčí o soustavném procesu pěstování nadbytku a neproduktivní populace v jeho jádru. Jinými slovy, existuje dialektický vztah mezi nakládáním s údajně problémovou skupinou domácího obyvatelstva, například s Romy, a s externalizovanými migranty a uprchlíky. Diskurz pranýřující migranty nemívá daleko k tomu, který útočí na problémové domácí obyvatelstvo. Vezmeme-li v úvahu produkci nadbytku a lidí s tangenciálním vztahem k ekonomické a politické normě, dojdeme k závěru, že mezi politikami jednotlivých států a evropským kapitalismem a přístupem k migrantům a uprchlíkům lze vidět souvislost.

Politika

Pojímání určitého jevu jako krize vyvolává specifické typy intervence. V jádru této krize stojí nevyřčená idea metodologického nacionalismu; aplikace pojmu krize na dění na státních hranicích vede ke vzniku politiky státem řízené intervence zaměřené na hraniční kontroly. Stát jako vyděračský gang dále koná svou práci a prezentuje jev, který by mohl představovat potenciální hrozbu pro suverenitu státu jako hrozbu pro společnost jako takovou. Myšlenka krize výborně slouží pojetí státu jako záruky určitého způsobu života a legitimizuje kulturní a emoční aspekt morálního významu a účelu státu.

Hlavním důsledkem této skutečnosti je překotná ochota evropských občanů převést své právo rozhodovat o tom, co je morální a etické, na stát, což do značné míry legitimizuje vertikální, státocentrickou politiku intervence vůči mobilním skupinám lidí na prahu Evropy. Diskurz krize a spojování migrantů a uprchlíků s nutností vyhlášovat výjimečný stav situaci těchto lidí depolitizuje. Tím, že se stát snaží postavit někoho mimo politickou normu, legitimizuje tři typy jednání zaměřené na depolitizaci: humanitární přístup založený na záchranu lidských bytostí, přístup zaměřený primárně na zajištění bezpečnosti, legitimizující násilí (viz nasazení protiteroristických jednotek proti neozbrojeným lidem na maďarských hranicích), a technický či administrativní přístup k přidělování statusu uprchlíka, upřednostňující rychlé, úsporné, odrazující procedury a zároveň omezující právo využít právních prostředků včetně práva na odvolání.

To, že tyto vertikální, státocentrické strategie cílí na depolitizaci, samozřejmě neznamená, že nejsou politické. Znamená to, že využívání uprchlíků a migrantů jako politického nástroje může probíhat skrytě – jejich užitečnost z hlediska formování státu a způsob, jakým se

nakládání s nimi vztahuje k přístupu k problematickým domácím obyvatelům lze pod nánosy depolitizujících proslavů o krizi a podobně depolitizujících strategií regulace a kontroly jen těžko rozpoznat.

Existují však i jiné (horizontální) formy politiky. Lidé přicházející na evropské hranice se setkávají s reakcemi a činy založenými na solidaritě, které jsou v přímém protikladu ke státním normám a k myšlence státu jako jediného legitimního aktéra na politické scéně. Tímto přístupem více či méně organizované skupiny implicitně zpochybňují pojetí „uprchlické krize“ a její označování za hrozbu vyžadující zásah státu v podobě regulace, náhledu situace ze striktně právního hlediska a podnikání bezpečnostních opatření. Solidární jednání – například pomoc lidem při přechodu hranic nebo, jak se děje v Maďarsku, poskytování přístřeší ve vlastním domě – rozšiřuje solidární vztahy a etiku za hranice prosazované státem, aktivně zpochybňuje chování státu stavějícího ochranu nade vše a vrací situaci její politický charakter. Takovéto jednání zpochybňuje omezení uměle nastolená Dublinskou úmluvou (stejně jako imperialistickou povahu úmluvy, která uvaluje neúměrně velkou zodpovědnost na chudé hraniční státy) i kulturní význam výkladu evropské identity založeného na obavách z toho, co do ní mohou vnést ostatní. Aktivisté nyní poukazují na souvislost s tím, jak státy nakládají s těmi skupinami, které považují za problematické, ať už jde o jejich státní příslušníky či nikoli. Tyto horizontální politické přístupy poskytují, z hlediska politického i etického, i jiné možnosti než státní centralismus a strach, ať už v Orbánově, nebo Žižekově pojetí. Zdá se, že nám ukazují cestu k vytvoření nových vztahů a solidarity a k prolomení tmářství, které z rétoriky krize pramení.

Gender a migrace

Petra Ezzedine

Text vyšel jako součást Stínové zprávy o stavu genderové rovnosti v České republice v roce 2015

Gender v migraci je odborníky a odbornicemi vnímán jako jeden ze základních organizačních principů, který podmiňuje všechny aspekty migrace – od způsobu migrace, volbu destinace, typu a formy migrace, typu zaměstnání v migraci, sloučení rodiny, transnacionální formy rodičovství a péče o staré rodiče v zemi původu, zasílání remitencí, vstupu na lokální trh práce až po integraci v nové společnosti nebo rozhodnutí vrátit se domů (Boyd 2003). Proto je až zarážející, že národní politiky migrace a integrace často vnímají migranty/ky jako uniformní kategorii „jinakosti“ bez ohledu na jejich gender, třídu nebo věk a zaměřují se pouze na jejich státní příslušnost a typ pobytového statutu.¹

Vývoj od roku 2008 a aktuální stav

V České republice, podobně jako v jiných státech Evropské Unie, sledujeme trend **zvýšování počtu žen**, které k nám přicházejí. Podle dat Českého statistického úřadu bylo v České republice v roce 2008 173 877 cizinek² a v roce 2015 (k 31. 3. 2015) již 198 146 cizinek (pro porovnání 257 454 cizinců - mužů). Nejčastěji přicházejí z Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruské federace a Polska. V roce 2015 můžeme sledovat **změny ve skladbě a struktuře migrantek**, která je spojená s (pro Českou republiku) neobvyklým vysokým nárůstem počtů žadatelů a žadatelek o mezinárodní ochranu a azylantů/ek, kteří k nám přicházejí zejména v rámci uprchlické krize spojené s válečnými konflikty na Blízkém východě.

Česká státní integrační a migrační politika dlouho nerefletovala specifickou situaci žen migrantek. V zásadních dokumentech (mnohdy jen v poznámce pod čarou) byly migrantky konstruovány jako pasivní následovatelky migrujících mužů nebo oběti obchodování s lidmi, případně jenom v souvislosti s reprodukčními aktivitami a jejich rolí při výchově druhé generace migrantů a migrantek (Ezzeddine 2011). Až v roce 2012 byla vůbec poprvé ve vládní *Koncepci integrace cizinců* zmíněna **specifická situace migrantek** a možnost zapojení migrantek na lokálním trhu práce, i když jen všeobecně a bez náznaků konkrétních řešení.

1 Tato kapitola se věnuje různým typům migrantek podle typu pobytu (přechodný a dlouhodobý), ale také českým občankám s migrantskou historií (např. seniorkám, které podléhají specifické diskriminaci, nebo ženám z druhé migrantské generace). Záro- veň si uvědomujeme (sociálně a legislativně) specifickou situaci žen - žadatelek o mezi- národní ochranu a azylantek, jejichž životní dráhy se můžou diametrálně lišit např. od pracovních migrantek nebo žen, které přišly do České republiky na základě sloučení ro- diny.

2 Statistika MV ČR zahrnuje jenom cizinky s přechodným a trvalým pobytem v ČR, nezahrnuje žadatelky o mezinárodní ochranu a cizinky s krátkodobým pobytem (do 90 dnů).

3 Usnesení Vlády ČR ze dne 16. února 2009 č. 183 ke zprávě o realizaci Koncepce inte- grace cizinců v roce 2008.

V aktualizované verzi této koncepce z roku 2012⁴ se již píše: „Řešení navrhovaná v postupu přispívají k prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže. V rámci předkládaného materiálu je používán pojem cizinec, přičemž tímto pojmem se rozumí jak muži - cizinci, tak ženy - cizinky“ (2012, s. 5). Tato vládní koncepce integrace nerozlišuje ani mezi muži a ženami, natož aby se zvlášť věnovala této kategorii. V usnesení z roku 2014 nenajdeme mezi chystanými opatřeními na podporu integrace žádné, které by bylo zaměřeno specificky na migrantky, ačkoliv vláda v tomto materiálu připouští, že jsou ve zranitelnějším postavení.⁵

Podobně stereotypně nahlížely v minulosti na migrantky také **neziskové organizace**, které pro ně organizovaly rekvalifikační kurzy sledující pouze role žen zaměřené na péči o domácnost a reprodukci (např. kurzy šití a vaření). Zejména v neziskové sféře je v posledních letech patrná větší citlivost ke genderovým a intersekcionalním specifikům a také k aktivnímu zapojení migrantek do činností a chodu samotných organizací.

V České republice se dlouhodobě projevuje **nedodržování Směrnice Rady 2003/86/ES o právu na sloučení rodiny** týkající se migrantských rodin, ale i rodin tvořených českými občany/kami s migranty/kami (Rozumek et al. 2008). Největším problémem v praxi je nedodržování zákonem stanovených lhůt, jež dobu získání povolení k dlouhodobému pobytu a k přechodnému pobytu pro rodinné příslušníky výrazně prodlužují. V nerovné situaci jsou také nově vzniklé tzv. **smíšené rodiny**, v nichž muž anebo žena pochází ze země mimo EU.⁶

Dlouhodobě je ze stran českého neziskového sektoru i akademické obce kritizováno nerovné zapojení migrantů a migrantek do systému **zdravotního pojištění**. Migranti a migrantky ze zemí mimo EU, kteří mají v ČR dlouhodobý pobyt a nejsou zde v zaměstnaneckém poměru, jsou během prvních pěti let pobytu v České republice (než mohou dostat trvalý pobyt), odkázáni na komerční pojištění, k jehož uzavření jsou dle zákona o pobytu cizinců povinni. To se týká i manželů a manželek českých občanů ze zemí mimo EU a jejich dětí. Tato nerovná situace se v praxi projevuje dluhy za péči v případě řady nemocí (alergií, chronických nemocí, ale také vážných nemocí, např. rakoviny). Nedostupnost vhodné péče výrazně negativně dopadá na reprodukční zdraví migrantek, jsou zaznamenány případy neuhrazení péče za prenatální péči, komplikované porody a neonatální péči. Migrantky můžou do svého odjezdu do země původu potlačovat negativní příznaky svých nemocí (tzv. **syndrom zdravého migrantky**), případně přecházet nemocí, což může vést až k rozvoji chronického stavu.⁷ Odchod ze země původu, odloučení od svých rodin a dětí a sociální izolace mohou vést k rozvoji různých forem traumatických a psychosomatických poruch, které poté nemusí být správně léčeny (nebo terapeuticky ošetřeny). V posledních letech se také na tuto problematiku specializují neziskové organizace poskytující bezplatné psychosociální poradenství a skupinové terapie pro migrantky.

Výsledkem segmentace pracovního trhu je specifické zařazení migrantek do konkrétních sektorů českého trhu práce – **sektorů servisu a služeb**. Pro migrantky je proto velice obtížné (vzhledem k jejich genderu, etnicitě, jazykovému vybavení, věku nebo sociálnímu kapitálu)

4 Usnesení Vlády ČR č. 6 ze dne 4. ledna 2012 k postupu při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společně soužití v roce 2012.

5 Usnesení Vlády ČR z 22. ledna 2014 č. 60 k postupu při realizaci koncepce na rok 2014.

6 Větší rizikovost je také nemožnost se rozvést, protože by tím přestali plnit účel povolení k pobytu v době přechodného pobytu rodinných příslušníků/ic občanů/ek EU.

7 Tato situace byla veřejně také kritizována veřejnou ochránkyní práv. Dostupné online [vid. 5. října 2015] z http://www.ochrance.cz/uploads/tx_odlistdocument/Zachazeni_s_cizinci.pdf.

přestoupit do jiného sektoru ekonomiky, a to i když absolvují rekvalifikaci a jazykové kurzy (Leontiyeva, Pokorná 2014). Dlouhodobě tedy u migrantek sledujeme trend nevyužívání kvalifikace ze země původu a bohužel také malý efekt rekvalifikace, který migrantkám nedává více možností k využití nových dovedností (Leontiyeva 2014). Dalším trvale neřešeným problémem, jenž se dotýká zaměstnanosti migrantek, je dlouhé a byrokraticky náročné uznávání zahraniční kvalifikace a vzdělání, tzv. **proces nostrifikace** (Pokorná 2014). Kromě bariér v podobě administrativních překážek je to i ekonomický tlak a nedostatek podpory při péči o děti, jenž omezuje jejich možnosti vzdělávání (respektive rekvalifikace a profesního růstu).

Už tak dost komplikovaná situace migrantek se s příchodem do vyššího středního, resp. posléze důchodového věku zásadním způsobem zdramatizuje, protože se tu střetává a násobí několik diskriminačních důvodů současně, mezi jinými právě tzv. **nepříznivý věk**. V praxi se ukazuje, že starší migrantky jsou často ochotny přijmout jakoukoliv práci bez ohledu na úroveň svého vzdělání, na své původní povolání a taktéž na zaměstnanecká práva. Dostávají se do pozice levné pracovní síly, v níž vykazují pod tlakem okolností vyšší výkonnost i ochotu pracovat za podmínek evidentně nerovných ve srovnání s českými pracovnicemi. Navíc, s ohledem na hluboce zakořeněné předsudky v genderové nerovnosti, migrující ženy nalézají zaměstnání převážně v oblasti neformálního a neregulovaného poskytování služeb (například v oblasti nájemné práce v domácnostech). K tomu často stále pečují, nebo finančně zabezpečují své dospívající děti, ale také musejí mnohdy zvládnout transnacionální péči o nemocné rodiče v zemi původu.

Jelikož se doposud Česká republika nemusela vypořádávat se stárnutím populace migrantů, nepřipravila systémové řešení zapojení migrantů, nebo již českých občanů s migrantskou historií do **důchodového zabezpečení**. S ohledem na nepříznivé okolnosti a souvislosti, mezi něž patří například nedostatečný počet odpracovaných let v České republice (nefunkčnost nebo neexistence mezinárodních smluv o uznávání práce v jiném státě pro výpočet dávky a vznik nároku a zároveň diskriminace na trhu práce, často ústící v dlouhodobou nezaměstnanost), nejsou mnohdy schopny dosáhnout na dávky, vyplývající z českého důchodového systému, na zdravotní pojištění či jiná sociální práva, která jsou přiznána českým občanům/kám (Hradečná et al. 2015).

Specifickým problémem migrantek na českém trhu práce je jejich zapojení do **nájemné práce v domácnosti**. Velká většina migrantek v České republice pracuje na začátku migrace, nebo v jejím průběhu (v hlavním nebo doplňkovém, druhém zaměstnání) právě v nájemné práci v domácnostech – jako chůvy, uklízečky, hospodyně nebo pečovatelky o seniory a nemocné. Jsou zapojeny jak v tzv. *live-out* servisu, kdy migrantky docházejí do domácností (převládají migrantky z Ukrajiny), tak v menším počtu i v tzv. *live-in* servisu (zejména migrantky z Filipín), v němž migrantky žijí v domácnostech, kde pracují.

Formální uznání nájemní práce v domácnostech a ochranu osob do ní zapojených (nejenom migrantek) přinesla *Úmluva o pracovnících v cizích domácnostech*, kterou přijala v červnu 2011 Mezinárodní organizace práce (ILO). Státy, které úmluvu ratifikují, se zavazují, že zajistí dodržování základních pracovních standardů i v této oblasti neformální ekonomiky. Česká vláda ji sice vzala formálně na vědomí, ale v roce 2013 ji odmítla předložit k **ratifikaci**. Prohlásila, že se jí tento fenomén netýká a není pro ni relevantní. Data z výzkumů o migrantkách zapojených do nájemné práce v domácnostech (Ezzeddine et al. 2014) ale ukazují, že migrantky v České republice často pracují v nedůstojných podmín-

kách (neplacené přesčasy, dlouhá pracovní doba, nemožnost nároku na dovolenou atd.). I v těchto případech se potvrdilo, že je velmi problematický systém, v němž je právo na pobyt migrantů/ek vázáno na pracovní povolení. Ženy tak totiž často pracují za podmínek, které jsou nevyhovující, protože nemohou odejít, aby nepřišly o pobytový status.

V neposlední řadě je důležité zmínit problém **politické participace** migrantů a migrantek, a to zejména nemožnost migrantů a migrantek mimo země EU participovat na lokálních volbách. Tuto variantu přístupu k aktivní politické participaci dlouhodobě doporučují České republiky i příslušné orgány Evropské unie.⁸ V jiné situaci jsou občani/ky EU, jimž bylo v roce 2014 přiznáno volební právo do obecních zastupitelstev. Mohou být voleni/y, nicméně dle zákona č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických hnutích, je jim stále upíráno stát se členy/kami politických stran. Můžou být voleni pouze jako nestraniční kandidáti/ky, což může vést k nerovné šanci úspěšně se propracovat na kandidátskou listinu politických stran (viz 6. kapitola).

Positivní změnu v přístupu při nabytí občanství přinesl nový zákon o státním občanství ČR,⁹ který vstoupil v platnost od 1. ledna 2014. Ten umožňuje nabytí duálního **občanství** (možnost zanechat si občanství původní). Na straně druhé ale komplikuje situaci nemanželských dětí, tj. je-li matka dítěte svobodná nebo je-li matka provdána za cizince, avšak biologickým otcem dítěte je český občan, bude situace dle nového zákona složitější. Ve specifických případech daných zákonem může soud požadovat genetické testy otcovství, což může negativně ovlivňovat partnerské vztahy.

Pozitiva

Positivním signálem pro zlepšení postavení migrantek v České republice může být činnost Vlády ČR, která se snaží **systematicky analyzovat a mapovat situaci migrantek a uprchlic**. Ve své nejnovější Vládní strategii pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014–2020 například jasně upozorňuje na problém s nedostupností veřejné zdravotní péče pro migrantky a zaměřuje se také na problematiku vícenásobné diskriminace migrantek na trhu práce.

Další institucí, která se systematicky zasazuje za práva migrantek, je také institut veřejné/ho ochránce/kyně práv. Ombudsmanka systematicky upozorňuje na nedodržování rovného zacházení s migranty a migrantkami (zdravotní pojištění, pobytovou situaci, sloučení rodiny, dostupnost školní výuky, politickou participaci), monitoruje tzv. zajištění cizinců a reflektuje diskriminaci migrantek (například tzv. šátková aféra v prostředí střední zdravotní školy).

Problémy

Dlouhodobým problémem české integrační politiky je, že v ní zcela **absentuje systematický a koherentní záměr**, který by vedl k úspěšnému, ale také důstojnému začlenění migrantek/azytlantek do naší společnosti. To vede k situacím, kdy i dlouhodobě pobývajícím migrantky jsou

⁸ Tuto situaci kritizuje také kancelář Veřejné ochránkyně práv. Dostupné online [vid. 5. října 2015] z http://www.ochrance.cz/uploads/tx_odlistdocument/Zachazeni_s_cizinci.pdf.

⁹ Zákon č. 186/2013 Sb.

vyločeny z vybraných sfér veřejného života, což vede k jejich nerovnému postavení v české společnosti.

Ve vládních strategiích dotýkajících se migrace a integrace, můžeme od roku 2015 sledovat vzrůstající důraz na **bezpečnostní politiku**. Tento diskurz aktuálně souvisí se současnou uprchlickou krizí. O to méně prostoru je ale věnováno integrační politice na území již usazených migrantů/ek, včetně zcela absentujících strategií, které by řešily specifickou situaci migrantek. Nejakutnějším problémem v současné době je však vzrůstající xenofobie a odpor většinové společnosti a některých populistických hnutí vůči migraci (zejména vůči skupině žadatelů/ek o mezinárodní ochranu a azylantů/ek) v souvislosti s aktuální migrací do států EU a také negativní mediální obraz této skupiny (viz 5. kapitola).

Doporučení¹⁰

Krátkodobá doporučení:

- Urgentně řešit integraci skupiny azylantů/ek.
- Připravit koncepční řešení zdravotního pojištění a důstojného důchodového zabezpečení pro migranty a migrantky.
- Formulovat státní migrační a integrační politiku také s přihlédnutím na specifické postavení žen -migrantek a intersekcionalní znevýhodnění (v němž se sčítá znevýhodnění na základě etnické příslušnosti, věku, sociálního postavení atd.).
- Systematicky navrhovat, realizovat a poté důsledně vyhodnocovat konkrétní opatření, která budou sloužit ke zmírnění vícenásobného znevýhodnění a sociálního vyloučení této zranitelné skupiny.
- Posílit komunikaci a spolupráci co nejširší řady subjektů – veřejný sektor, neziskový sektor, akademická obec, ale i komerční sektor – a jejich vzájemné sdílení poznatků, závěrů a návrhů řešení.

Dlouhodobá doporučení:

- Nezaměřovat se pouze na regulaci migrace, ale také systematicky plánovat důstojnou integraci migrantů a migrantek do české společnosti.
- Systematicky monitorovat a důrazně eliminovat negativní projevy nesnášenlivosti v souvislosti s narůstající xenofobií a populismem, spojenými s vysokým rizikem rasové, etnické a náboženské diskriminace.
- Dlouhodobě a systematicky podporovat činnosti všech NNO, které mají odborné možnosti a zájem pomáhat těmto znevýhodněným ženám.
- Podporovat sociální práci a interkulturní poradenství (tj. přímou práci se znevýhodněnými osobami v terénu).
- Zvýšit účast samotných migrantek při rozhodovacích procesech. Zapojit migrantky do činnosti neziskových organizací i do poradních výborů Rady vlády či přímo do některé z rad. Zapojit neziskové organizace do činností pracovních skupin v rámci jednotlivých ministerstev, umožnit jim včas navrhovat či připomínkovat koncepční materiály, přikládat větší váhu poznatkům z přímé terénní práce se znevýhodněnými ženami.

10 Většina doporučení je platná také pro pláno- vání politik a práce s migranty/azylanty – muži.

Literatura

Boyd, M., Grieco, E. Women and migration: Incorporating gender into international migration theory, Washington 2003.

Ezzeddine P., Semerák V. Situace migrantek na českém trhu nájemné práce v domácnosti. In Ezzeddine P. et al. Migrantky a nájemná práce v domácnosti, Praha 2014.

Ezzeddine, P. Neviditelné ženy (analýza genderové perspektivy migrační a integrační politiky). In B. Knotková-Čapková (ed.). Mezi obzory: Gender v interdisciplinární perspektivě, Praha 2011.

Hradečná, P. et al. Analýza postavení migrantek 50 + v České republice. Ženy na vedlejší koleji (?), Praha 2015.

Leontiyeva Y., Pokorná A. Faktory bránící využití kvalifikace imigrantů na trhu práce v ČR, Praha 2014.

Leontiyeva, Y. The Education–Employment Mismatch among Ukrainian Migrants in the Czech Republic. Central and Eastern European Migration Review, 3 (1), 2014, s. 63–84.

Pokorná, A. Nostrifikace: Uznávání zahraničního vzdělání v ČR, Praha 2014.

Rozumek, M. et al. Právo cizince bez pobytového oprávnění na respektování rodinného a soukromého života v hostitelské zemi, Praha 2008. Dostupné online [vid. 5. října 2015] z <http://migraonline.cz/cz/e-knihovna/pravo-cizince-bez-pobytoveho-opravneni-na-respektovani-rodinneho-a-soukromeho-zivota-v-hostitelske-zemi-z>.

Nesmíme dovolit fanatikům, aby nám ukradli feminismus

Laurie Penny

Autorka je spisovatelka a feministka.

Text vyšel na portálu A2larm.

Sexuálním útokům obvykle nepřikládáme takovou závažnost jako v okamžiku, kdy se jich dopustí uprchlíci a muslimové.

V jistém zvráceném smyslu je to pokrok. Po měsících narážek na xenofobii se západoevropské autority konečně rozhodly přistupovat k uprchlíkům stejně jako k ostatním občanům. Toho docílily rozhodnutím nevyvolávat paniku vždy, když někdo uprchlíky obviní ze znásilňování a napadání žen. Při novoročních oslavách v německém Kolíně nad Rýnem stovky mužů, všichni údajně „arabského či severoafrického“ vzezření a mezi nimi i řada uprchlíků, sexuálně útočili na ženy, které se účastnily oslav na náměstí v centru: okrádali je, osahávali a strhávali z nich šaty. Nahlášeno bylo minimálně jedno znásilnění. Policie a média zpočátku reagovaly pomalu a starostka Kolína na následné protesty reagovala slovy, že ženy by se měly řídit určitými pravidly chování na veřejnosti a od cizích mužů si udržovat řádný odstup.

Toto ovšem není první případ, kdy správní úřady evropských měst zareagovaly na sexuální obtěžování tím, že za to můžou právě ženy. Avšak pravicová média se poprvé v historii nepřipojila k odsuzování těchto prostopášných „děvek“, které mají tu drzost myslet si, že si můžou užívat oslavy a zcela ignorovat „pozvánky“, které vysílají směrem k mužům. Místo nich pravice tentokrát viní liberály. Ti prý totiž tohle všechno zavinili návrhem, že by uprchlíci měli mít možnost přijít v bezpečí do Evropy.

Přerod ultrapravicáků na feministy

Bylo by skvělé, kdybychom znásilnění, sexuální útoky a sexismus brali za všech okolností tak vážně, jako když se jich dopustí migranti a muslimové. Útoky v Kolíně byly zruďné. Zruďné ale byly i reakce politických autorit a armád islamofobů a xenofobů, kteří doslova skočili po šanci konečně dokázat, že muslimští muži a uprchlíci jsou barbaři. Kolín již zažil násilné protesty ultrapravicové antiuprchlické organizace Pegida, což je uskupení, které dosud nejevilo žádnou oddanost progresivnímu feminizmu. Angela Merkelová zpřísnila pravidla pro žadatele o azyl, ale podle řady komentátorů to nebude stačit.

Je to zázrak: krajní pravice se konečně zajímá o takzvanou kulturu znásilnění! Po celém světě se náhle děje obrovská transformace: muži, kteří dříve trávili čas ponižováním, stalkováním a obtěžováním žen, mají nyní největší starost o naše práva! A k tomu stačilo jen získat dobrý důvod, proč se otírat o migranty a muslimy, a ženám tvrdit, že neví, co je pro ně dobré.

Víte, co ještě nikdy neučinilo přítrž sexuálnímu násilí? Nespoutaný rasismus. Toto vykrádání feministické rétoriky ve jméno imperialismu a rasismu probíhá už celá staletí. Od roku 2001 je to aktivní součást politického diskurzu v západních zemích. Od týdne, kdy útoky v Kolíně proběhly zprávami ve světových médiích, se celá řada mužů rozhodla, že je načase začít poučovat jak mne, tak další feministky o tom, že sexismus se týká pouze muslimských mužů. Pustili se do toho šířením organizovaných vln urážení a sexistického hanobení každé ženy, s jejímž názorem nesouhlasí. A k tomu, abyste se mohli ventilovat na Twitteru, nepotřebujete projít testem sebeuvědomění.

Osobně opravdu zbožňuji, když mi náhodní muži na internetu říkají, k čemu se můj feminizmus má přiklánět. Odpor proti útlaku je někdy fakt náročný, a proto je skvělé mít kolem sebe lidi, kteří vědí, o čem mluví, takže můžou mluvit za mě, abych se mohla dál věnovat žehlení. Právě tito lidé opakovaně žádali, abych i já začala „odsuzovat“ útoky v Kolíně, což je jen takový líný způsob, jakým naznačit, že někomu je celá záležitost vcelku lhostejná.

Takže aby bylo jasno: sexuální násilí není nikdy za žádných okolností přijatelné. Ani z kulturních důvodů. Ani z náboženských důvodů. Ani proto, že pachatelé mají vztek a jsou zbaveni svých práv. Pro systémový sexismus nemůže existovat žádná milost. A pokud to chceme myslet vážně, na světě není jediná země ani kultura, která by v tomto ohledu nepotřebovala pořádnou sebereflexi. Stojím při té spoustě muslimských, arabských, asijských a migrantských feministek, které se organizují proti sexismu a šovinismu uvnitř i vně svých

vlastních komunit. Nikoho zřejmě zatím nenapadlo zeptat se jich, jak nejlépe čelit sexuálnímu násilí – přestože útoků na muslimské ženy od loňských teroristických útoků v Paříži přibývá.

Vzrušení z násilí na ženách

Smysluplnou reakcí na útoky v Kolíně by bylo žádat mnohem přísnější přístup ke znásilňování a sexuálnímu napadání v celé Evropě. Namísto toho se však zdá, že k máme k dispozici jediné řešení, a to rázné zakročení proti imigraci. To pak přikrmuje ono otrěpané klišé, že ženy znásilňují a napadají pouze „barbaři“, cizinci a otrlí zločinci – navzdory skutečnosti, že většinu znásilnění v Německu i jinde páchají osoby blízké obětem a že se neprokázalo, že by imigranti projevovali větší sexuální agresi než jakákoliv jiná skupina. Bělošský nadřazenecký patriarchát se o bezpečí a důstojnost žen začne zajímat pouze tehdy, když znásilnění a sexuální zneužití je možné přičíst na vrub cizím kulturním „outsiderům“.

Říkat, že „sexismus je součástí západní kultury“ neznamená, že ženy na Západě prožívají přesně totéž, co ženy v diktátorských zemích a válečných zónách Blízkého východu. A víte proč? Troufli byste si hádat? Je to proto, že svět není rozdělený na „věci, které jsou úplně stejné“ a „věci, které jsou zcela protikladné“. Nemůžu uvěřit, že to teď musím vysvětlovat. Měla jsem za to, že jsme se to naučili už ve školce. Ti z nás, kteří se od úrovně školky pohnuli dál, jsou schopní s trochou úsilí porozumět tomu, že se tu nebavíme o tom, že „sexismus je výhradně praktikován muslimskými muži“, ani o tom, že „sexismus je všude stejný“. Tomu jsme ve škole pro větší děti říkali „falešná dichotomie“.

Útlak žen je světový fenomén, protože patriarchát je také světový fenomén. Je obsažen v ekonomických a společenských strukturách téměř každého národa na světě. Nicméně s ohledem na nejrůznější kultury, náboženství, rasy, společenské hierarchie a generace na sebe sexismus a šovinismus berou různé podoby. To není tak těžké pochopit. Doopravdy se teď snažím neznít povýšeně. Ale spousta lidí se při diskusi o tomto tématu chová jako neurvalé děti, takže pokud nejste zrovna jedním z nich, doufám, že pochopíte, proč bych si ze všeho nejvíc přála zahnat polovinu internetu někam do hezkého bezpečného pokojíčku, kde by si mohly vrískat a házet věcmi, aniž by přitom zranily sebe nebo ostatní.

A pak je tu další věc, které jsem si všimla. Zdá se, že „islámské“ sexuální násilí fascinuje ty, kteří proti němu nenávidně vystupují. Za poslední tři roky jsem už ztratila přehled o tom, kolik bílých mužů – a vřady to jsou bílí muži – mi poslalo maily, tweety a upravené obrázky, prostřednictvím kterých se mnou sdíleli své explicitní fantazie o tom, jak jsou feministické harpyje jako já ukamenovány, ušoustány, mají znetvořené genitálie, jsou zbičovány, upáleny anebo znásilněny skupinkou mužů – ale samozřejmě nikdy ne jimi samotnými. To těmi hroznými muslimy. Tito muži si v jakémsi erotickém okouzlení propojují rétoriku sexuálního násilí s muslimy – je to tak příšerné, že se hrozně zabývají detaily, a možná, že si v ústraní uloží do počítače pár screenshotů, aby nad nimi později rozjímali v soukromí.

Teď narovinu. Myslím si, že některé lidi velmi vzrušuje jejich vlastní pojetí „islámského“ násilí na ženách. Umožňuje jim to totiž užívat si představu ženy v brutálním a barbarským zacházení

a zároveň se přesvědčovat o tom, že tyto činy páchají jen a pouze cizí a barbarští muži. Pokud jsem vás teď tak rozčílila, že byste mi nejráději „rozbili tu kurevskou tlamu“ a řekli mi, že jsem „děvka, co zasluhuje, aby ji členové ISIS znásilnili k smrti“, pak vám vřele gratuluji – právě jste totiž dokázali přesně to, o čem mluvím.

Donebevolající pokrytectví

Sexismus ve skutečnosti nerozlišuje barvu pleti nebo vyznání a asi přišel čas s tím něco udělat. Jsme zvyklí na společnost, která přijímá základní úroveň každodenního sexismu, sexuálního násilí a napadání. Takže když chcete říct, že tenhle případ násilí se ničím neliší od jiných, a pokud říkáte, že k uprchlíkům bychom se měli chovat stejně jako k evropským občanům, znamená to, že každý by měl dostat naprostou svobodu chovat se k ženám jako ke kusům masa?

Ne. Je načase začít přistupovat ke znásilnění, sexuálnímu útoku a misogynii se stejnou vážností, jako když se jich dopustí migranti a muslimové. To znamená, že – ano – uprchlíci se musí chovat k ženám jako k lidským bytostem. A občané se musí naučit respektovat ženskou samostatnost a autonomii. Muži a chlapci všech vyznání i bez vyznání se musí naučit, že na ženské tělo nemají žádné právo a že nemají nárok na naši energii a pozornost, že není v pořádku – a to opravdu nikdy – když znásilní ženu, napadnou ji, zneužijí anebo na ni zaútočí, a to ani když vaše výchozí ideologie praví, že to v pořádku je. To platí i pro všechny bojovníky za práva mužů, pro antifeministy a fanatické pravičáky a stejně tak pro náboženské fanatiky. Pokud chceme nadále Evropu pokládat za maják ženských práv, je to skvělé. Udělejme ale pro to něco. Pokud se z nás náhle stane kontinent s nulovou tolerancí k sexuálnímu násilí a ritualizované misogynii, využijme této energie. Namiřme ji tak, aby stát i jednotlivci přiřkli agresorům plnou zodpovědnost a oběti podpořili. Je jednodušší přiřčít sexismus kulturním outsiderům než přijmout fakt, že muži všude na světě musí začít u sebe. Jakýkoli jiný postoj je totiž donebevolající pokrytectví.

NO BORDERS manifest

Přeloženo z anglického originálu publikovaného v srpnu 2012 na stránkách NO BORDERS UK.

V souvislosti s málokým očekávanou velkou vlnou solidarity s lidmi prchajícími před válkou, útlakem a bídou se v zahraničí, ale i u nás, pomalu začíná diskutovat o tom, zda nejde pouze o jednorázovou, krátkodobou záležitost, zda se touto činností nesupluje role nefunkčních státních institucí, kde leží hranice mezi charitou a solidaritou a jakým směrem by se prouprchlické hnutí mělo vyvíjet. Chceme postupně k této diskusi přispět publikováním několika textů (s nimiž se ne vždy ve všem ztotožňujeme). Jako první zveřejňujeme překlad manifestu britské sítě No Borders. Síť No Borders vznikla v roce 1999 na transnacionálním setkání v Amsterdamu. Tvoří ji skupiny a jednotlivci, kteří bojují proti hranicím a kontrole migrace a kteří věří v právo na svobodu pohybu pro všechny bez rozdílu. Manifest sepsalo několik lidí působících v síti No Borders UK. Nebyl schválen všemi, kdo jsou do sítě zapojeni. Jeho účelem je podnítit přemýšlení a diskusi.

1. Svoboda pohybu není právo; je to skutečná životní síla. Přes všechny překážky, které staví státy lidem do cesty – přes všechny ostatní drát, peníze, zákony, cestovní pasy, dohled a tak dále – překračují každý den miliony lidí hranice. Na každého migranta, kterého zastaví nebo deportují, připadá mnohem větší množství těch, kteří projdou a zůstanou, ať už legálně nebo nelegálně. Nepřeceňujte sílu státu a jeho hranic. Nepodceňujte sílu každodenního odporu.
2. V 19. století, zbudovali radikálové bojující proti otroctví ve Spojených státech „podzemní železnici“, kterou propašovali mnoho tisíc uprchlých otroků do bezpečí, stejně jako umožnili provádět sabotáže a vzpoury. Ve 20. století byl termín opět používán protinacistickým odbojem v Evropě. Může se *No Borders* stát podzemní železnicí 21. století, jež vede napříč Evropou i přes její hranice?
3. Nejúspěšnější a nejinspirativnější prací *No Borders* bylo vytváření silných sítí, jež podporují volný pohyb přes evropské hranice. Jde o infrastrukturu rostoucího hnutí odporu: kontakty, informace, zdroje, místa setkání, bezpečné domy a tak dále. Souhrn formálních a neformálních spojení, solidární síť fungující na veřejné i tajné úrovni.
4. Lidé se dokáží pohybovat, žít, a vyhýbat státní kontrole, protože jsou součástí komunit a sítí. Migrace funguje díky milionům spojení mezi miliony lidí. Naše *No Borders* sítě představují jednu malou součást. Přesto můžeme – jako hnutí – hrát aktivní roli ve vytváření takových spojení napříč národními a kulturními hranicemi. Náš boj je jeden a tentýž.
5. Lidé se stěhují z mnoha různých důvodů. Mnoho z příčin globální migrace lze hledat v imperiálních a kapitalistických podnicích Západu: Západem vyráběných zbraních a ozbrojených konfliktech, válečné agresí ve snaze ovládnout těžbu ropy a další přírodní zdroje, represivních režimech podporovaných západními vládami, změnách klimatu a záborech půdy a tak dále. To ale není celý příběh. Neměli bychom přeceňovat roli západních mocností a chytit se do pasti vnímání lidí, kteří migrují, jako bezmocných obětí. Lidé vždy cestovali, aby našli lepší životní podmínky, nebo jednoduše následovali své sny a touhy.
6. Moderní státy se snaží učinit z pohybu právo, která je přiznáváno, nebo upíráno na základě ekonomické a politické moci. Elity a občané zemí „prvního světa“ disponující kupní silou mohou cestovat a usazovat se tam, kde chtějí, zatímco chudí jsou kontrolováni a kriminalizováni. Někteří mohou být propuštěni, protože jsou považováni za užitečné pro ekonomiku, nebo proto, že jsou klasifikováni jako „skuteční uprchlíci“. Kategorie jako uprchlík, žadatel o azyl, ekonomický migrant a ilegální imigrant se používají k roztřídění a kontrole. To je důvod, proč používáme pojem „migrant“ pro všechny.
7. Existuje mnoho front, na nichž je možné bojovat proti tomuto shnilému ekonomickému a politickému systému. Nechceme z *No Borders* dělat nějaký model nebo metaforu pro všechny boj proti nadvládě a útlaku. Do tohoto boje nás vtahují naše

vlastní důvody a naše vlastní vášně a historie – mnozí z nás jsou například migranti nebo děti migrantů. Existují nicméně konkrétní důvody, proč si myslíme, že svoboda pohybu náleží v tomto okamžiku přímo do centra bojů v Evropě:

- 7.1. Migranti z chudých zemí, jsou prvními, na koho dopadají škrty zaváděné evropskými vládami a ekonomikami v době krize. S omezenými právy a s tím, že nejsou veřejně viditelní, jsou migranti často prvními pracovníky, kteří přicházejí o práci, když nastane recese; jsou prvními, na koho se zaměřuje zvýšená represe a nové technologie dohledu; jsou prvními, kdo je obviňován z krize kapitalismu a z koho se dělá obětní beránek; a prvními koho se zbavit, pokud už není potřebná jejich pracovní síla.
 - 7.2. Migranti jsou ale často také prvními, kdo vzdorují a vyvíjejí alternativní infrastruktury mimo dosah státu. V Anglii 17. století to byli cestující dělníci a žebráci připravení o svojí půdu oplocováním, kdo dal vzniknout prvním revolučním hnutím, jako byli Levelleři, Diggeři a Ranteři. V 19. století, se se zrodil anarchismus ve vykořeněných přistěhovaleckých komunitách v Barceloně, Buenos Aires, Chicagu nebo londýnském East Endu. Ve 20. století zahájili protinacistický odboj ve Francii exulanti ze Španělska a východní Evropy. Nejistota, již zakouší skupiny migrantů, vede k tomu, že budou vždy potřebovat rozvíjet nové způsoby organizace, aby přežili. Ztráta starých vazeb a jistot podporuje nové způsoby myšlení a jednání.
 - 7.3. Migranti mohou být prvními, na koho se útočí, nebudou ale posledními. Podmínky, jimž čelí neregulární migranti, ukazují, na co se všichni můžeme těšit v Evropě úsporných opatření: masovou nezaměstnanost, méně zaměstnaneckých práv a větší vykořisťování, omezené sociální zabezpečení, brutálnější a neskrývané represe. To je to, co ve skutečnosti znamená krize: proměna takzvaného prvního světa do třetího světa, se vsudypřítomnou chudobou a velkými třídními rozdíly. Staré kompromisy sociálního státu, který zajišťoval prostřednictvím zaručení základních životních podmínek, že dělníci na Západě mlčeli, se hroutlí. S tím, jak se rozbily iluze a přetvářky, vidíme návrat otevřené konfrontace mezi elitami a zbytkem.
8. *No Borders* má své kořeny v anarchismu. Na nedávné historii evropského anarchismu je toho možné mnoho kritizovat. Anarchisté se příliš často stáhli do své vlastní identity, vytvářeli vlastní subkulturu a odstíhávali se od širších bojů probíhajících kolem nich. Existuje ale také mnoho pozitivních věcí, které bychom si měli zachovat, včetně *Do It Yourself* (DIY) kultury posledních desetiletí. Sociální centra, aktivistické kuchyně, nezávislá média, bytová a dělnická družstva, bezpečné komunikační sítě a další DIY projekty jsou cennými zdroji – pokud uznáme, že aktivismus nepředstavuje – stejně jako migrace – identitu, ale něco, co děláme. Například *No Borders* squaty v Calais a ve velkých městech v celé Evropě nepředstavují volbu životního stylu, ale základní přístřeší a místo zdrojů. Spolu s oslabováním evropských systémů sociálního zabezpečení bude muset stále více a více z nás hledat nové způsoby, jak dělat věci sami. Všechno naše know-how osvojené na ulicích, na barikádách, v praktické podpoře a mobilitě, se stane vzácné. Jde o to učinit naše dovednosti a zdroje součástí širšího hnutí odporu.

9. *No Borders* musí být otevřená a různorodá hnutí. Příspěť musí mnoho různých lidí, s doklady i bez nich. Pokud se to má uskutečnit, musíme se vypořádat také s hranicemi uvnitř našeho hnutí. Musíme se neustále vypořádávat s různými formami privilegií, ať už na základě právního postavení lidí, jazyka, vzdělání, pohlaví, rasy, třídy, nebo jen dalších závazků a schopností lidí čelit různým úrovním rizika.
10. Není to hra. Jsme znechuceni sračkovými akcemi. Musíme se distancovat od symbolického spektakulárního aktivismu, který dnes dominuje mnoha aktivistickým scénám. Tento typ aktivismu se snaží upoutat pozornost mainstreamových médií a jejich prostřednictvím zvítězit nad tzv. veřejným míněním. Může mít smysl, věnovat pozornost médiím, neměla by se ale stát tím, na co se hlavně zaměřujeme. Musíme se zbavit myšlenky – prosazované státem a mediálními korporacemi – že existuje jedna jednotná, homogenní masa „normálních lidí“, zvaná veřejnost. Neexistuje žádná taková veřejnost; existuje jen množství různých lidí a skupin s různými, často protichůdnými zájmy a tužbami. A mainstreamová média tak jako tak nemluví za takovou veřejnost – mluví za mediální korporace a inzerenty, kteří určují agendu.
11. Navrhujeme proto několik zásad pro *No Borders* aktivity:
 - 11.1. Za prvé: Naše akce by měly být přímé akce v pravém slova smyslu. Měly by mít přímé materiální dopady, i kdyby byly jen malé – zabráníme-li deportaci jedné osoby, jestliže se podaří uprchnout jednomu zadržovanému migrantovi, jestliže jedna osoba získá bezpečné ubytování, zabráníme-li jednomu vystěhování, vyhrájeme-li jeden azylový případ, pomůžeme-li jedné osobě uvězněné v systému najít sílu protlouci se dny, vyhrájeme-li jeden zápas na pracovišti, způsobíme-li nějaké skutečné škody nějaké společnosti, to vše představuje materiální zisk. Když děláme bezvýznamné symbolické akce, které ničeho nedosáhnou, jenom nás to odradí, zatímco systém se stane silnější. Když dosáhneme přímých úspěchů, odradí se to v našich komunitách, podpoří to ty, kdo se již účastní a inspiruje to ostatní, aby se zapojili, čímž se posílí síť jako celek.
 - 11.2. Za druhé: Každá akce by také měla mít širší cíl: budovat infrastrukturu odporu a vzpoury. To znamená rozvoj a posílení našich sítí, vytváření nových spojení, získávání užitečných dovedností a materiálních zdrojů. Publikem našeho jednání není „veřejné mínění“; jsou to všichni ti, kteří chceme, aby bojovali po našem boku. Naším cílem není přesvědčit většinu evropské populace o argumentu *No Borders*. Lidé, které nejvíce potřebujeme, abychom společně pracovali, už velmi dobře vědí, co znamenají hranice.
 - 11.3. Za třetí: Taktiku je třeba volit strategicky. Měli bychom důkladně přemýšlet o našich silných a slabých stránkách. Měli bychom mít jasno v tom, čeho naše akce mohou skutečně dosáhnout, a co je třeba zlepšit a v čem by měly být lépe připraveny. Dogmata, fantazie, a zakořeněné návyky by měly být neustále zpochybňovány. Je třeba uznat cennou práci, kterou odvádějí lidé, kteří z různých důvodů nemohou podstupovat určitá rizika. Musíme si však rovněž uvědomit, že pokud naše hnutí začne opravdu zpochybňovat hraniční režim, mnozí z nás budou čelit závažným rizikům a mnohem vážnější represí. Naši obranou proti represím a strachu je vytváření silné solidární kultury.

12. Radikální hnutí organizovaná zdola představují základ pro nový svět, jaký nosíme v našich srdcích. Nejprve začnou jako nezbytné podpůrné cesty pro útěk a drobný odpor, a pro malé skryté akty protiútoků a sabotáží, jež mohou provádět slabí. Odpor a boj nejsou současně oddělené od zbytku života – tyto sítě a komunity jsou stejné jako ty, v nichž žijeme, učíme se, hrajeme si, pracujeme, vymýšlíme a budujeme alternativní sociální a politické struktury. Jak roste síla hnutí, a krize odhaluje slabiny jeho nepřátel, stávají se tyto sítě infrastrukturou pro otevřenou revoltu. V 19. století byla podzemní železnice základem pro vzpoury otroků během občanské války v USA. Podzemní železnice 40. let 20. století přerostla v partizánská povstání. Jaké nové formy na sebe může vzít boj v 21. století? Nevíme, ale pojďme to zjistit.

Evropa: Migrace, sekuritizace, emancipace

Jan Blažek

Podle globálního přehledu Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky za rok 2013 je ve světě na 51, 2 milionů uprchlíků, tedy nejvíce od 2. světové války, což představuje až 6 milionový nárůst oproti roku 2012.

V důsledku této uprchlické vlny zažívá oblast Středozemního moře historický nápor. Odhaduje se, že v důsledku fortifikací hranic mezi Řeckem a Tureckem na konci roku 2012, se nyní 4 z 5 neregulérních migrantů dostávají do Evropy po moři. Nekončící konflikty v Afghánistánu a Sýrii, nárůst napětí v Libyi, Iráku, Súdánu, Eritreji, Somálsku či Kongu jsou hlavními zdroji krize, která posiluje negativní vnímání migrace.

V letních měsících čelily zejména země jižní Evropy největším vlnám migrace v posledních letech. Do Itálie, největší vstupní brány do Evropy, do konce srpna dorazilo na 120 tisíc migrantů. V roce 2011, tedy na vrcholu Arabského jara, to bylo „jen“ asi 60 tisíc.

Rostoucí množství migrantů vydávajících se do Evropy skrze mořské cesty ve Středozemním moři na vratkých bárkách, ovšem úměrně zvýšilo i počty utonulých. Od roku 1988 si migrace přes Středozemní moře vyžádala dle organizace Fortress Europe na 21 tisíc životů. Dle jiných odhadů dosáhl počet obětí až 23 tisíc pouze od začátku 21. století a zdá se, že toto číslo díky neklidu v zemích původu a represivní evropské migrační politice poroste.

Doposud v roce 2014 zemřelo podle odhadů Organizace pro migraci na 3000 migrantů. Loni počet utonulých činil „pouhých“ 700 obětí za celý rok. Největší katastrofou roku 2014 bylo utonutí více než 500 uprchlíků ze Sýrie, Súdánu, Palestiny a Egypta ve středu 10. září, a to po té co pašeráci záměrně narazili do jejich lodi s cílem donutit je přestoupit na menší loď.

Tato událost vysoce překonala největší katastrofu posledních let z loňského října, kdy u Lampedusy utonulo na 360 migrantů. Události u Lampedusy vyvolaly bouřlivou debatu o migraci, aniž by však adresovaly povahu evropských politik či vnímaly kořeny migrace.

De facto jediným konstruktivním výsledkem, který vzešel z loňských tragických událostí, byl program italského námořnictva Mare Nostrum (Naše Moře), který doposud zachránil na 100 tisíc životů. Program ovšem jen demonstruje evropskou nejednotnost, protože se nejedná o komplexní evropský projekt, ale o iniciativu Itálie do určité míry financované z příspěvků EU.

Ovšem minimálně na tomto poli se ukázal určitý posun, jelikož Evropa se rozhodla, že rozvine program Frontex Plus, který by se měl rozběhnout od listopadu tohoto roku. Stalo se tak po té co se na konci srpna setkal italský ministr vnitra Angelino Alfano s tehdejší komisařkou pro vnitřní záležitosti Cecilíí Malmströmovou. Ovšem zatímco Alfano tvrdí, že Frontex Plus nahradí program Mare Nostrum, Malmströmová dala jasně najevo, že oba programy mají být komplementární. Frontex má omezené zdroje a kapacity a není tedy pravděpodobné, že by bez výrazné podpory členských zemí mohl v blízké budoucnosti nahradit Mare Nostrum. Malmströmová jasně naznačila, že Frontex Plus bude menší misí jak rozsahem, tak geografickým dosahem. Obavy z možných důsledků v podobě zvýšeného počtu utonulých, v případě nedostatečnosti mise vyjádřil i Vysoký komisař pro uprchlíky OSN.

Frontex Plus je nyní spíše voláním po solidaritě než konkrétním jasným programem. A stojí zcela na podpoře členských států. Alfano se podařilo získat podporu Německa, Francie a Španělska, tedy zemí, které hrají na poli evropské migrační politiky klíčové role a na které má migrace také největší dopady. Otázkou je nakolik mají země v plánu zaměřit Frontex Plus na opravdovou pomoc a záchranu životů a nakolik by se měl stát mocnějším nástrojem ochrany hranic a boje proti nelegální migraci. The European Council on Refugees and Exiles, jedna z nejvýznamnějších evropských nevládních organizací na poli migrace, například volá přesně potom, aby byl Frontex Plus čistě humanitární misí, protože existuje podložitelné podezření, že bude z velké části sloužit navracení migrantů na břehy Libye, Maroka etc.

Evropeizace jako proces sekuritizace migrační politiky

Množství obětí a rozšířené obavy o povahu mise Frontex Plus naznačují, že jádrem dnešní evropské migrační politiky je ochrana hranic a boj proti neregulérní migraci. Migrace a migranti dnes nejsou vnímáni jako oběti oprese, extrémní chudoby, válek a dominance či jako schopná a důležitá ekonomická síla. Humanitární, lidskoprávní a ekonomický rozměr migrace se z evropské migrační politiky do značné míry vytratil. Migrace je vnímána skrze optiku bezpečnosti a prochází procesem sekuritizace, tedy procesem konstruování migrace jako hrozby.

Co víc chápání migrace jako fenoménu ohrožujícího evropskou společnost je presentováno jako nevyhnutelné a přirozené. Stejně tak využívání represivních a kontrolních nástrojů je vnímáno jako neutrální politika adresující objektivní hrozbu.

Ovšem jak demonstruje Huysmans či Bigo migrace není přirozenou, nevyhnutelnou, ahistorickou, objektivní hrozbou Evropy. Tato percepce je důsledkem vědomých voleb konkrétních institucí (vlády, evropská policejní síť, média etc.) a rozvoje určitých diskursů v historicko-sociálním procesu evropeizace migračních politik. Jak říká Huysmans, bezpečnostní diskursy penetrovaly evropeizaci migrace.

Sekuritizace se v rámci evropeizace migrace objevuje výrazněji až od 80. let, zejména pak od představení Jednotného evropského aktu v roce 1986. Od té doby je přítomnost migrantů v Evropě delegitimizována a migrace presentována jako možné ohrožení vnitřního trhu a veřejného pořádku, stejně jako národní kulturní homogenity, sociální koheze, pracovního trhu či sociálních benefitů.

Maastrichtská smlouva z roku 1993 ukotvila migraci do třetího pilíře „oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti“, který migraci, azyl a uprchlictví spojil s otázkami organizovaného zločinu, terorismu, pašování lidí či drog spravovaných bezpečnostními experty. Migrace se tak stala obětí transformace socioekonomického projektu, do projektu bezpečnostního, který ji pevně spojil s metaforou hrozby a institucionální sférou bezpečnosti, po té co zrušení vnitřních hranic přesunulo pozornost k ochraně hranic vnějších. Maastrichtská dohoda je do značné míry počátkem budování „Pevnosti Evropa“. Dalším významným krokem byla komunitarizace migrace v důsledku přijetí Amsterdamské dohody na konci 90. let. Od tohoto momentu bylo přijato nespočet směrnic a dalších opatření, které (re)produkují konstrukci migrace jako hrozby.

Ačkoliv Kodaňská škola tvrdí, že sekuritizace je především diskursivním aktem, autoři jako Huysmans, Bigo či Balzacq tvrdí, že i nediskursivní kroky mají sekuritizační rozměr. Kroky na poli migrační politiky v Evropě v posledních 20 letech dokazují tuto úvahu. Vedle institucionálních kroků jako bylo zmíněné podřazení migrace do sféry bezpečnosti či vytvoření agentury Frontex, se metafora hrozby rozvíjela i dalšími nediskursivními kroky jako např. rozvojem Schengenského systému, společnou vízovou politikou, Dublinským systémem (určeným pro rozhodování ve věcech azylu), uzavíráním re-admisních dohod s režimy vysílajících zemí (dohody o návratu uprchlíků), push-back operacemi (zatlačováním migrantů zpět do vysílajících zemí), spoluutvářením „detenčních táborů“ v zemích jako je Libye, rozvojem programu EU-ROSUR (který má lépe koordinovat ochranu hranic), militarizací (využívání dronů, satelitů či infračervených kamer) a fortifikací hranic v Řecku, Bulharsku či okolo španělských enkláv. Všechny tyto praxe jsou zaměřeny represivním způsobem na ochranu hranic a minimalizaci počtu migrantů schopných dosáhnout břehů a hranic „Pevnosti Evropa“, resp. na to, jak umožnit „návrat“ velké části z nich, pokud už se přes valy pevnosti dostali. Tyto praxe zvyšují pocit nebezpečnosti migrace a migrantů.

Diskurzivní rovinu pak jasně demonstrují výzkumy metafor, které ukazují, že ve veřejných diskurzech Evropy dominují metafory, které zdůrazňují nebezpečnost migrace. Migranté tak bývají symbolizováni jako „potopa“, která zaplaví Evropu; „vetřelci“ (aliens), kteří svou jinakostí postrádající prvky lidskosti a kteří napadají Evropu; „jed“, který otráví naše společnosti či „trojský kůň“, který zničí naši evropskou společnost zevnitř. Všechny tyto metafory posilují vnímání migrantů jako hrozby, která ohrožuje samou existenci evropského společenství, ekonomiky a kultury.

Tyto metafory posilují klíčovou diskurzivní praxi, která tvoří jádro sekuritizace migrantů v Evropě, a to utváření exkluzivistických dichotomií jako EU občan/občan třetích zemí, Evropan/Ne-Evropan etc. Migranté se stali konstitutivními „Jinými“, kteří svou jinakostí pomáhají formovat identitu současné Evropy. Diskurzivní utváření jasných protikladů vyčlenilo migranty z „naš“ evropské společnosti a umožnilo jejich snazší identifikaci jako něčeho cizího, které nás (potenciálně) ohrožuje.

Sekuritizace je obecně politikou exkluze a nepřátelství. Sekuritizace, která je niterně spojená s procesem evropeizace migrační politiky je ve svém jádru exkluzivistickou politikou evropské identity a sounáležitosti určující, kdo může být součástí nové evropské komunity a kdo je

naopak jejím nepřitelem. Sekuritizace ve svém jádru nese radikalizaci jinakosti až do podoby, kdy se odlišnost stává hrozbou a odlišný subjekt nepřitelem. Evropeizace tak postupně přispěla k tomu, že občané jiných zemí než členských států nejsou vnímáni jako jiní, ale legitimní členové evropské komunity, ale naopak jako její nepřátelé. Sekuritizace migrační politiky v Evropě je politikou výrazné exkluze vylučující migranty z národních a evropské komunity. Sekuritizace migrace v Evropě je praxí radikální exkluze, která oběti násilí, válek a extrémní chudoby přetavuje do nepřátel, s kterými je třeba bojovat. Jak ve členských státech, tak na úrovni evropských institucí dochází ke garanci svobody, bezpečnosti a spravedlnosti pro občany členských zemí, ovšem na úkor statisíců jiných, kteří se provinili tím, že se narodili do zemí zmítaný násilím a extrémní chudobou.

Evropské pokrytectví a politika radikální rovnosti

Ačkoliv se dnes mnozí tváří, že Evropa nemá na problémech, které vyhání statisíce lidí z jejich příbytků žádný podíl a zbavují se tím odpovědnosti za ulehčení utrpení migrantů, opak je pravdou. Valná část problémů Afriky či zemí Blízkého a Středního východu jsou důsledkem koloniálního panství evropských říší a neokoloniálního panství západních nadnárodních společností. Neschopnost nést přiměřený podíl odpovědnosti v podobě přijmutí migrantů je ukázkou ultimátního pokrytectví nás obyvatel Evropy.

Je paradoxní vykreslovat jedince prchající z překerních situací, ke kterým evropské společnosti výraznou mírou přispěli, jako hrozbu. Ve snaze zbavit se odpovědnosti za negativní činy (neo)kolonialismu se Evropa rozhodla učinit z migrantů obětní beránky svých vlastních problémů. Sekuritizace migrace v Evropě je tak paradoxní praxí, která z obětí činí viníky a symbolicky je vylučuje z evropské komunity, k jejímuž rozvoji celá řada migrantů velkou měrou přispěla.

Exkluze a dominance ovšem vyvolává odpor a touhu po změně. Minimálně od 90. let se rozvíjí emancipační snahy migrantů, kteří skrze vlastní aktivitu usilují o dosažení rovnosti. Ať už to bylo hnutí „sans-papiers“ (doslova bez dokladů) ve Francii v druhé polovině 90. let, které inspirovalo obdobné radikálně demokratické projekty po celé Evropě nebo okupace školy v Berlíně v červenci tohoto roku, migranti v Evropě dokazují, že odmítají vnímat rovnost jako komoditu svévolně distribuovanou autoritami seshora, ale že o ni budou usilovat skrze vlastní jednání. Migranti vlastní aktivitou vyjadřují nesouhlas s „přirozenými“ hierarchickými identitami „Ne-Evropanů“, „Občanů třetích zemí“ či „Nelegálních migrantů“, které jim přiřazuje evropský řád. Tyto emancipační snahy mají na chápání evropské komunity a sounáležitosti transformační dopad, protože prosazování rovnosti ze strany („nelegálních“) migrantů znamená výrazné narušení současného exkluzivistického pojetí evropské komunity a občanství, které do značné míry stojí na jejich vyloučení. Boj migrantů za rovnost tak otevírá prostor pro re-imaginaci evropské sociální struktury a institucionálního schématu, neboť zpochybňuje zejména koncept národního občanství jako základu pro garanci rovnosti a důstojnosti.

Zdroje

- Aradau, Claudia (2004): Security and the Democratic Scene: Desecuritization and Emancipation. *Journal of International Relations and Development*. Vol 7, No. 4, pp 388– 413.
- Huysmans, Jeff (2000): The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*. Vol. 38, Issue 5, pp. 751- 777.
- Karyotis, Georgios (2012): Securitization of Migration in Greece: Process, Motives, and Implications. *International Political Sociology*. Volume 6, Issue 4, pages 390–408
- Van Munster, Rens (2004): The Desecuritisation of Illegal Migration: The Case for a European Belonging Without Community. Paper prepared for the PhD-seminar/EUROPA workshop.
- Bennet, Owen (2014): The MASS CEMETERY of Europe: tens of thousands of asylum seekers drowned in the Med. *Express*. 2. 4. 2014. On-line: <http://www.express.co.uk/news/world/468214/Asylum-seekers-drowning-in-their-thousands-as-Mediterranean-becomes-Europe-s-cemetery>
- Davies, Lizzy (2014): UN warning over Mediterranean crossing patrol force from EU. *The Guardian*. 29. 8. 2014. On-line: <http://www.theguardian.com/world/2014/aug/29/un-eu-mediterranean-frontex-mare-nostrum-italy>
- Faiola, Anthony (2014) : Amid flood of refugees to Europe, Italy opens a back door. *The Washington Post*. 23. 8. 2014. On-line: http://www.washingtonpost.com/world/europe/migrant-crisis-hits-europe/2014/09/09/5dd8012d-cbe0-4a8a-895a-033d5a6794f6_story.html
- Fioretti, Julia – Francesco Guarascio (2014): EU to launch mission to help Italy cope with boat migrants. *Reuters*. 27. 8. 2014. On-line: <http://www.reuters.com/article/2014/08/27/us-eu-italy-migrants-idUSKBN0GR1WL20140827>
- Fortress Europe (2014): La Fortezza. On-line: <http://fortresseurope.blogspot.cz/p/la-fortezza.html>
- IOM (2104): IOM Releases New Data on Migrant Fatalities Worldwide: Almost 40, 000 since 2000. IOM. On-line: <http://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/news-and-views/press-briefing-notes/pbn-2014b/pbn-listing/iom-releases-new-data-on-migrant.html>
- Moloney, Liam (2014): Hundreds Feared Dead After Migrants' Boats Sink in Mediterranean. *The Wall Street Journal*. 15. 9. 2014. On-line: <http://online.wsj.com/articles/hundreds-feared-dead-after-migrants-boat-sinks-off-malta-1410799006>
- Seiffert, Jeanette (2014): „Migrant Files:“ The EU's refugee victims. *Duetsche Welle*. 15. 4. 2014. On-line: <http://www.dw.de/migrant-files-the-eus-refugee-victims/a-17566611>
- Redazione ANSA (2014): Germany backs Frontex Plus. *ANSA*. 2. 9. 2014. On-line: http://www.ansa.it/english/news/politics/2014/09/02/germany-backs-frontex-plus_4fe37a58-a264-4885-bf1b-536a07f024f1.html
- UNHCR (2013): Global Trends 2013. On-line: <http://www.unhcr.org/5399a14f9.html> Informační centrum OSN v Praze (2014): UNHCR: Počet lidí na útěku z domova poprvé od 2. světové války přesáhl 50 milionů. On-line: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1922>

Deset důvodů, proč otevřít Evropu migrantům. Desatero hlavně pro ty, jimž srdce bije vlevo, ale levici někdy slouží tak, že jí to neslouží

Následující text není Desaterem a jakýmkoliv jiným zjevením božím. Autor je posbíral a vlastními slovy dotvořil na základě diskusí, které probíhají v různých francouzských institucích (Sciences Po, EHESS, CCFD-Terre Solidaire aj.) a tamním alternativním tisku (L'Alternatives économique, AlterEcoPlus, Le Monde diplomatique, Contretemps, Inprecor apod. a v blogosférách těchto i řady jiných médií). Teze jsou samozřejmě také otevřeny „pозměňovacím návrhům“, doplňkům i škrtnům. Žádný autentický levicový Mojžíš z hory nepřijde, musíme sami přestat s tancem kolem hnědého telete a ujasnit si skutečně progresivní, reálný a podle mne jediné možný směr.

Je třeba vytknout před závorku otázku, proč miliony lidí na celém světě nevidí jinou možnost, než řešit riskantní migrací své životní poměry. Chudoba, hlad, útlak, občanské války, globální oteplování nebo jiné zásadní příčiny totiž slouží jako alibi pro „levicové postoje“, které se odsudkem různých imperialismů vyvíjejí z vlastního nekompromisního a de facto nepřátelského postoje vůči migrantům. Ačkoliv je pravda, že jimi zmiňovaná odpovědnost existuje a nejčastěji leží na straně dominantních hráčů „Severu“ (a někdy i „Jihu“), a ačkoliv je ještě větší pravda, že otázka globálního systému nemůže nebyť pro levici strategickou prioritou, představuje fatální politickou chybu a) její – jakékoliv – souznění s postuláty krajní pravice a b) faktické posilování panujícího systému vynalézáním důvodů pro blokaci hranic, represí a kriminalizaci všech „nelegálních migrantů“. V rámci této takzvané „krimigrace“ rudá i růžová splývají s hnědou, nejsou zvenčí odlišitelné a přispívají k fašizaci společenských vztahů.

Není možné si zleva mýt ruce, že sice chápeme tíživou situaci migrantů, litujeme jejich obtíží, ba i jejich životů, ale pevnost je holt pevnost, která chrání „naše hodnoty“, včetně sociálního státu. Jenom v letech 2000 až 2014 ve světě zahynulo 40.000 migrantů při přesunech, z toho bylo 22.000 těch, kteří se snažili dostat na starý kontinent. Evropa se stala pro přistěhovalce nejnebezpečnější destinací na světě. Od začátku roku 2015 se nejméně 2.500 lidí utopilo ve Středozemním moři při útěku před násilím a útlakem v Sýrii, Eritreji a jiných zemích. Počet obětí se navyšuje téměř každý den, zatímco se redislokace uprchlíků, kteří přežili, stala předmětem špinavých politických jednání, z nichž prší pobuřující výroky. Jaké hodnoty tváří v tvář těmto číslům a faktům ještě vlastně hájíme? Žádné. A co je doopravdy sociálního – a levicového – na snaze hájit sociální standardy jen pro „vyvolené“ národy, kultury a civilizace? Nic.

Mediální akce Otevřená Evropa (Open Europe), do níž se AltPress zapojil, je pokládána hlavním proudem médií i veřejných mínění ve většině evropských zemí za rezignaci na zdravý rozum, za naivní a nereálné fantazie. Je to přesně naopak: naivní a nereálnou fantazií je Evropa jako pevnost proti migraci a azylu, pevnost, od níž se odvíjí pouze spirála násilí, která v žádném okamžiku neznamená přijatelné řešení.

Zde je deset důvodů, proč je nutné otevřít hranice Evropy:

- 1. Uzavřené hranice jsou neúčinné.** Argumentem je tu zdravý rozum, tolik oblíbený v antiimigrační rétorice. Migrace je totiž společenská skutečnost, sociální danost, realita současného světa. Je absurdní jakýmkoliv „organizačními opatřeními“ migraci bránit, protože manažery ani generály na proměnu noci v den nám žádné výběrové řízení nedodá. Lidé se nerozhodují, zda mají migrovat nebo zůstat ve své zemi podle toho, jestli jsou hranice otevřené nebo zavřené (či podle toho, co Angela Merkelová, Viktor Orbán nebo Milan Chovanec náhodou zrovna říkají). Představa, že uzavření hranic může omezit migraci je nereálná a ve svých praktických důsledcích zločinná. Vede jenom k tomu, že přesuny migrantů jsou dražší a nebezpečnější. Otevřené hranice v první řadě umožní lidem, kteří se stěhují do bezpečných a důstojných podmínek, aby zůstali naživu. A Evrope dají otevřené hranice šanci na uchování alespoň některých hodnot, jichž se dovolává.
- 2. Uzavřené hranice přímo podporují pašeráky lidí.** Hranice otevřené, které a priori legalizují mobilitu všech, ruší nekalé dopravní podnikání hned v zárodku. Politikové, kteří jinak nepřestávají hovořit o racionalitě tržních mechanismů, jež vnější zásahy pouze vychylují do společensky škodlivých forem, vyvolávají svými zásahy do sociální reality – do nepřekonatelné reality migrace – vážnou distorzi směrem k šedé ekonomice. Otevřené hranice jsou nejefektivnější způsob, jak proti pašerákům lidí bojovat. Všechny řeči o potápění a bombardování „mafiašských“ lodí jsou pokusem přenést vlastní vinu na jiné – často na obyčejné rybáře, kteří za účelem zlepšení vlastní špatné sociální situace své lodě pronajímají pašeráckým gangům.
- 3. „Invaze“ jako údajný důsledek otevřených hranic je lež předvolebních agitátorů.** Žádné výzkumy a analýzy zatím neprokázaly, že otevřené hranice fungují jako „tamtamy“ pro „invazory“, jak se o tom neustále fantazíruje. Víra, že otevření nebo uzavření hranic umožňuje řízení migračních toků, nemá oporu v realitě. Zeď mezi Mexikem a Spojenými státy nezpomalila migrační toky mezi těmito dvěma zeměmi. Naproti tomu otevření hranic mezi Indií a Nepálem nezrychlilo „masový příliv“ migrantů, jak bylo všeobecně očekáváno.
- 4. Otevřené hranice umožňují také odliv migrantů.** Mnoho migrantů by se v případě otevřených hranic vracelo domů a pravidelně fyzicky kontaktovalo své rodiny, aniž by všichni usilovali o spojení rodin v destinační zemi. V každém případě by otevřené hranice usnadnily pohyb osob tam i zpět, protiproudy vstupů a výstupů. Mnoho migrantů nyní uvízlo ve své cílové zemi. Neboť k přechodnému návratu do vlasti, jenž by se za příhodných okolností mohl okamžitě proměnit v návrat trvalý, se za nynějších „evropevnostních“ poměrů neodváží ze strachu, že by jim nebylo dovoleno vrátit se do země, kde s nasazením života našli útočiště.

5. **Otevřená hranice ruší šedou právní zónu.** Odstranila by ilegality, v níž se migranti ocitnou kvůli okolnostech a nikoliv z vlastní vůle, a tedy nezaviněně. Povšechná legalizace přesunů by – zdánlivě paradoxně – vedla jen k tomu, že na volný pohyb migrujících osob by bylo lépe vidět a mohl by být s větší přesností statisticky, administrativně, policejně atd. podchycen. Otevřené hranice neruší hranice. Prostě jen umožňují volný pohyb, ale i větší možnost podpory i kontroly migrantů. Otevřené hranice umožňují zajistit, aby migrace probíhala za nejlepších možných podmínek z hlediska humanitárního i bezpečnostního. Levice je povinna usilovat o nejlepší možné podmínky. Mimo jiné proto, že teroristé se nelíhnou z vajec, ale z nejhorších možných podmínek plných násilí, lágrů a pevnostních zdí.
6. **Svoboda pohybu je základní právo každého člověka.** Toto právo je podlozím svobody a rovnosti. V současnosti je přirozeně osud každého jedince primárně determinován místem narození, z nichž většinu lidí – takřka za jakýchkoliv podmínek – ani nenapadne se stěhovat. Ale uzavřené hranice vytvářejí nesnesitelné nerovnosti, neudržitelné privilegium rodiště. Otevřené hranice uznávají legitimitu jakékoli migrace a právo na všeobecnou mobilitu lidí. Právo opustit svou zemi je zakotveno ve Všeobecné deklaraci lidských práv, ale uzavřené hranice zabraňují lidská práva aplikovat, uvádět do života. Kde není život těžce vydobytých principů, tam rostou reálné hřbitovy. Levice musí vytvářet předpoklady, aby svoboda a rovnost byla pro všechny. Mají-li být tyto spojené nádoby jen pro některé, nebudou nakonec pro nikoho.
7. **Migrační mobilita má ekonomický potenciál.** Jakkoli tato teze má nejvíce odpůrců (mimo jiné i z morálních, ale hlavně ze sociálních důvodů), jedno je jisté: otevřené hranice umožňují migrantům uplatnit svůj ekonomický potenciál jak v cílových, tak i výchozích zemích. Všechny studie – všechny bez výjimky – dokládají, že ekonomický přínos imigrantů v cílové zemi je tím pozitivnější a sociální standardy dané země tím méně ohroženější, čím je situace nově příchozích legálnější a bezpečnější. To je jeden z důvodů, proč levice musí udělat všechno pro to, aby legalizací migrace de facto ilegální přistěhovalectví zmizelo a aby migrantům bylo umožněno nasadit vlastní ekonomickou kapacitu v hostitelské zemi. Představují také ekonomický přínos pro země původu. „Repatriované“ příjmy imigrantů totiž nejméně třikrát převyšují oficiální rozvojovou pomoc vyspělých zemí, které se z kapes svých daňových poplatníků marně snaží snížit razanci migračních toků. Tyto peníze jsou z větší části vyhozené oknem, je to falešné alibi a písek v našich očích.
8. **Otevřené hranice jsou podmínkou sociálního pokroku.** Legalizace migrantů se musí stát důležitým prvkem boje za plně rozvinutý sociální stát v Evropě i ve světě. Místo levice je na straně úsilí o zvyšování a zviditelňování sociálních transferů k migrujícím pracovníkům a o zlepšování jejich mzdových podmínek. Levice je povinna překlenovat uměle rozdmýchávaný rozpor mezi exploatovanými „usedlíky“ a „vetřelci“, na který zaměstnavatelé, ekonomická oligarchie a její politické strany, státy i média sázejí podle hesla Rozděl a panuj. Tomuto starému triku lze čelit jedině přerůstáním boje proti prekarizaci migrantů v zápas proti prekarizaci všech – nikoli válkou proti migrantům, ale spolu s nimi proti jádru systému, o němž v historicky krátkém okamžiku zjistí, že s rájem

nemá nic společného. Je nutné vznést požadavek nejen na transparentnost mzdových i nemzdových nákladů, ale i na transfery korporátní „přidané hodnoty“ mimo republiku, na „daňovou optimalizaci“, na bezpracné příjmy „elitních“ vrstev, které jsou – také z hlediska ekonomického i sociálního – parazitní.

9. **Zastavit válku proti migrantům** je prvním nezbytným krokem na této cestě. Do centra politiky je třeba vrátit solidaritu, která je historicky spjata právě s levicí. Takzvaná uprchlická krize ukázala v celé Evropě, jak rychle se zmobilizovala hustá síť dobrovolníků a organizací, které byly schopny migranty přijmout a zajistit jejich první kroky k integraci. Jedná se o formy bezpodmínečné solidarity, zcela protichůdné k oficiální a jen špatně skrývané válce proti migrantům. Co válkou kdekoli – a nejen na Středním východě – začíná, válkou vždy a nakonec všude pokračuje. Brutalizace společenské atmosféry buduje terén promiskuitního boje o život (systémem každý s každým) a přivolává novou dobu temna. Levici už nesmí obsluhovat tmu.
10. **Lidskost je politická hodnota.** Otevření hranic potvrdí jednotu lidstva, kterou dnes fašismus znovu zpochybňuje. Idea této jednoty, která plně koresponduje s realitou, ale je na štíru s ideologickým mainstreamem, musí být do politiky – tedy do boje s mocí a o moc – znovu vrácena. Proti návratu ničivých účinků tmářství neexistuje jiná možnost než humanismus.

Na Pražské škole alternativ se podílejí:

Ekumenická akademie Praha

Občanské sdružení Ekumenická akademie Praha (EAP) je nevládní nezisková organizace, která je aktivní od roku 1995 a zaměřuje se na otázky sociální spravedlnosti, udržitelného rozvoje, vztahů církve a společnosti, a ve významné míře otázkami vztahů Severu a Jihu. Záměrem akademie je vytvářet fórum pro otevřenou diskusi o těchto otázkách a to v široké spolupráci s partnerskými institucemi doma i v zahraničí. EAP se věnuje vzdělávání dospělých a mládeže formou přednášek, studijních pobytů, seminářů, konferencí, kampaní a publikační činnosti. Od roku 2004 EAP provozuje velkoobchod se spravedlivě obchodovaným zbožím (fair trade), má vlastní obchod a prodává fairtradové zboží prostřednictvím internetu. Výnosy z obchodních aktivit slouží k financování vzdělávacích programů. V roce 2005 EAP realizovala rozvojový projekt v Zambii, který zajistil z obnovitelných zdrojů elektrifikaci školy a zdravotního střediska.

EAP iniciovala českou koalici Milostivé léto (Jubilee Czech), zaměřenou na oddlužení chudých zemí; je členem Ekumenické asociace akademií a laických center v Evropě (Oikosnet), evropské sítě EURODAD (European Network on Debt and Development), organizace World Fair Trade Organisation, zakládajícím členem Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS), Asociace pro Fair Trade, kampaně Česko proti chudobě, národní koalice Social Watch a podílí se na práci několika dalších evropských sítí nevládních organizací a spolupracuje s desítkami organizací doma i v zahraničí.

Pro zahraniční partnery organizuje studijní cesty a pobyty v Praze a České republice. Pro domácí veřejnost a organizace všeho druhu nabízíme semináře, školení, přednášky a prezentace. Bližší informace o aktuálních tématech naší práce naleznete na našich webových stránkách.

Kontakt:

Ekumenická akademie Praha

Sokolovská 50

186 00 Praha 8

Tel.: 272 737 077 (fax a záznamník), 272 733 044

Email: ekumakad@ekumakad.cz

Web: www.ekumakad.cz

**Ekumenická
akademie**

Fair & Bio

obchod s fair trade zbožím

Provozujeme maloobchod s produkty fair trade (kávou, čajem, čokoládou, kořením aj.), fair trade rukodělnými výrobky a dalším zbožím.

Fair&Bio obchod, Sokolovská 29, Praha 8 – Karlín (u metra Florenc)

Otvírací hodiny: pondělí - pátek 11.00 – 19.00

Tel.: 222 222 561

Alternativa Zdola

Globální ekonomická krize prvního desetiletí 21. století signalizuje hluboké problémy systému, který čerpá omezené přírodní zdroje bez valného ohledu k regeneračním schopnostem naší planety, vyrábí stále více zboží pro uměle vyvolávané potřeby a přitom systematicky zadlužuje konečné spotřebitele, nebyvale rozšiřuje příjmovou a majetkovou nerovnost mezi lidmi a odsouvá stále více lidí na okraj společnosti. Domníváme se, že tyto dlouhodobé problémy systému nebudou odstraněny obnovou hospodářského růstu, ale jejich řešení bude vyžadovat zásadní úpravy modelů ekonomických a společenských aktivit. Z těchto důvodů je nutné, aby se občané stali spolutvůrci potřebných změn, nespolehali se pasivně na politiky, ale aktivně navrhovali, zkoušeli a zaváděli přijatelné alternativní postupy.

V České republice existuje velké množství organizací a hnutí, které se zabývají teoretickým i praktickým rozvojem alternativního systému zdola. Úsilí o změnu je však často dílčí a roztržštěné, a proto se domníváme, že je na čase tyto různé aktivity propojovat, spojovat síly a spolupracovat na solidární a všestranně prospěšné bázi. Jedním z našich cílů je proto vytvoření propojené sítě organizací různého typu. Mohou to být družstva, ekologická, genderová či duchovní hnutí a další iniciativy a místní organizace politických stran, jedno však budou mít společné - hledají alternativy k současnému neudržitelnému systému a spoléhají přitom na aktivity zdola. Tato pestrá síť zahrnuje i spolupráci se zahraničím (s prvními kontakty na Slovensku, v Německu a Rakousku).

Stavíme na hodnotách, jimiž jsou především:

- svoboda vyjádřená v možnosti skutečného výběru životních cest, včetně nekonzumního způsobu života,
- rovnost, kterou ale neztotožňujeme s rovnostářstvím,
- přímá demokracie, neboť se domníváme, že lidé jsou dostatečně způsobilí na to, aby o společných záležitostech mohli rozhodovat sami,
- spolupráce a solidarita jako nezbytné podmínky pro rozvoj místní samosprávy a komunitního života,
- spravedlnost, která je podmínkou fungující spolupráce,
- udržitelnost veškerých, nejen ekonomických aktivit a
- tvorba a ochrana životního prostředí, tvořící základní rámec našeho uvažování.

Institucionální základ pro společnost, která by mohla naplňovat takové cíle, vidíme v samosprávné síti občanských komunit, spolupracujících nejen na úrovni ekonomické, ale i politické a kulturní. Neznamená to však, že chceme předkládat nějaký jediný správný vzor k následování - naopak v různorodosti a pestrosti vidíme sílu naší sítě.

Jde nám především o to, aby stávající organizace či hnutí vystupovaly z izolace a navazovaly spolupráci jak mezi sebou, tak především s obcemi a nabízely jim odborné a organizační zázemí pro potřebné změny. Pokud takováto spolupráce odstraní duplicitu, shromáždí potřebnou odbornou kapacitu, propojí ty, kdo umí, i ty, kdo potřebují pomoc, dosáhne synergického efektu a může významně urychlit rozvoj „zdola“ a vrátit občanům zájem o věci obce a větší podíl na politickém rozhodování.

Kontakt:

Email: info@alternativazdola.cz

Web: www.alternativazdola.cz

Eurosolar – národní sekce evropského sdružení pro obnovitelné zdroje

Základním úkolem a cílem této organizace je úplná náhrada současně používané fosilní a jaderné energie obnovitelnými zdroji energie.

Evropská organizace má v současnosti 14 národních sekcí. Byla založena v roce 1988 iniciativou politika SPD Hermanna Scheera, který byl prezidentem této organizace až do své smrti 14. října 2010. V dubnu 2011 byl jmenován posmrtně čestným prezidentem Eurosolaru. Evropská platforma vydává čtvrtletník Solarzeitalter, který má náklad 4000 kusů.

V roce 2001 inicioval Eurosolar založení Světové rady pro obnovitelné zdroje (WCRE) a s touto organizací stál u zrodu světové mezvládní organizace IRENA (International Renewable Energy Agency), která sdružuje vlády cca 140 zemí.

Evropská platforma Eurosolaru uděluje každoročně již více jak 15 let několik Evropských slunečních cen v oblastech projektů obnovitelné energie, měst a obcí iniciativních v zavádění obnovitelné energie, jednotlivcům, firmám i společnostem za jejich úsilí ve věci zavádění, výzkumu a podpory obnovitelných zdrojů.

Vedle těchto aktivit se Eurosolar podílí na mnohých konferencích - například:

- Evropská konference „Sluneční energie v architektuře a urbanistice“
- Mezinárodní konference o skladování obnovitelné energie - IRES
- Konference o biomase: „Zemědělec jako energetický a surovinový hospodář“
- Konference „Městské podniky s obnovitelnými zdroji“.

Česká sekce byla založena v roce 2000, podepsala evropský statut, který ukládá národním sekcím mít ve svém programovém prohlášení cíl úplné náhrady soudobého energetického systému obnovitelným, a od té doby stále vyvíjí činnost v tomto smyslu. Česká sekce se zabývá především propagací obnovitelné energie na školách. Za poslední čtyři roky bylo uspořádáno přes sto přednášek v různých městech České republiky, převážně na gymnáziích, fakultách i na setkáních různých spolků a sdružení či na různých kulturních událostech.

Česká národní sekce má živé a navštěvované stránky, na nichž jsou uveřejňovány překladové články z časopisu Solarzeitalter, původní články a krátké zprávy ze světa a z domova týkající se ochrany klimatu, obnovitelných zdrojů, přírodních materiálů a další témata vždy s odkazy na původní zdroje.

Eurosolar vydává memoranda na základě aktuálního dění v politice obnovitelných zdrojů, zveřejňuje je na svých stránkách a zasílá je politikům do Parlamentu ČR.

Posledních jedenáct let uděluje české sluneční ceny vždy ve dvou kategoriích – v kategorii slunečního činu (projekty, výzkum, inovace...) a v oblasti slunečního slova (politická a mediální podpora) obnovitelných zdrojů energie.

Organizace pracuje na dobrovolné bázi nízkorozpočtovým způsobem a zásadně nepřijímá žádné granty od velkých energetických firem ani od ministerstva průmyslu a obchodu. Předsedou rady sdružení je Milan Smrž, který je rovněž viceprezidentem evropské asociace.

Kontakt:

Eurosolar

Truhlářská 11

110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 314 564

Email: info@eurosolar.cz

Web: www.eurosolar.cz

www.eurosolar.org

Masarykova demokratická akademie

Masarykova demokratická akademie, o. s. je sociálnědemokratickým think-tankem, institucí popularizující hodnoty sociální demokracie, pořádající debaty, semináře a školení.

Funkci ředitele MDA vykonává od podzimu 2011 bývalý předseda české vlády a ČSSD Vladimír Špidla. Předsedou Představenstva MDA byl v únoru 2011 na tříleté funkční období zvolen místopředseda ČSSD Lubomír Zaorálek.

MDA vznikla v roce 1896 za účasti tehdejšího vůdce sociální demokracie Josefa Steinera a pozdějšího prvního československého prezidenta Tomáše G. Masaryka. V letech vlády KSČ byla její činnost přerušena. Až do roku 2009, kdy byla přejmenována, existovala jako Masarykova dělnická akademie.

MDA spolupracuje mimo jiné s německou politickou nadací Friedrich-Ebert-Stiftung, Evropským hnutím v ČR nebo Ekumenickou akademií. Ve spolupráci s FES pořádá mimo jiné školení pro začínající sociálně demokratické politiky a političky Akademie sociální demokracie.

Kontakty:

Masarykova demokratická akademie, o. s.
Hybernská 7, 110 00 Praha, CZ
+420 224 223 757
www.masarykovaakademie.cz
www.akademiesocdem.cz

Iniciativa ProAlt

Iniciativa pro kritiku reforem a na podporu alternativ ProAlt sdružuje lidi všech profesí, generací i názorů. Odmítá necitlivé plošné škrtky a reformy v oblasti důchodů, zdravotnictví, sociální a rodinné politiky, pracovního práva, školství, vědy a kultury, tak jak jsou připravovány současnou vládní koalicí. Chce těmto škrtům aktivně čelit.

Krátkodobým cílem ProAlt je zastavit nebo aspoň zmírnit reformy v těchto oblastech. Naším dlouhodobým cílem je vytvářet sebevědomou, aktivní, solidární a všestranně udržitelnou společnost.

Činnost jsme zahájili v srpnu 2010 zveřejněním prohlášení „Společnost se škrtnout nedá“. V národním i mezinárodním měřítku hájíme sociální spravedlnost, souměřitelnost ekonomického postavení společenských vrstev a skupin, ekologickou udržitelnost, solidaritu života na planetě a demokracii jako praktickou možnost každého občana ovlivňovat svůj život i věci veřejné. Odmítáme nárůst sociálních a ekonomických nerovností, ekologickou bezohlednost, privatizaci veřejného prostoru, statků a služeb a odsouvání občanů do role těch, kdo bezmocně přihlížejí rozhodování uzavřených elit.

Organizujeme se v pracovních skupinách, které sledují a řeší problematiku jednotlivých reforem a důležitých oblastí veřejné politiky. Debaty v tematických oblastech a jejich výsledky se snažíme propojovat. Kromě dlouhodobější práce na reformních tématech reagujeme i na aktuální politické události (například jmenování Romana Jocha poradcem premiéra).

Působíme odborně i aktivisticky. Pracujeme na analýzách vládních návrhů, dáváme je do kontextu evropského a světového vývoje a usilujeme o formulaci alternativ. Publikujeme v médiích a veřejně vystupujeme. Rozdáváme letáky a organizujeme petice. Pořádáme konference, demonstrace, happeningy a přímé akce. Víťame ve svých řadách každého, kdo se chce postavit reformám připravovaným současnou vládou. Způsobů, jak to činit, je mnoho, a každý může v ProAltu najít své místo a roli.

Věříme, že společnost se škrtnout nedá.

Kontakt:

Martin Škabraha (tel.: 732 126 617, martin.skabraha@proalt.cz)

Ondřej Lánský (tel.: 605 983 616, ondrej.lansky@proalt.cz)

Tereza Stöckelová (tel.: 777 591 994, tereza.stockelova@proalt.cz)

Web: www.proalt.cz

Socialistický kruh – SOK

Socialistický kruh - SOK - je občanské sdružení rozvíjející levicové myšlení a umění jako prostředek hledání alternativ k současnému ekonomickému, politickému a ideologickému systému. SOK se snaží propojovat filosofii, sociologii, politologii, ekonomii, umění a usiluje o všestranné vzdělávání. Pokouší se oživit myšlenku socialismu jako svobodné a spravedlivé společnosti navzdory její diskreditaci minulým režimem. SOK pořádá přednášky, konference, workshopy a vyvíjí publikační činnost.

SOK se v první řadě orientuje na otázky obecného teoretického významu, jako je např. vztah mezi ekonomikou a demokracií, charakteristika kapitalismu 20. století a globalizace, povaha současných světových krizových tendencí. Naše teoretické úsilí je též zaměřeno na hledání demokratických alternativ k současnému neoliberalně kapitalistickému světovému řádu s jeho krizovými tendencemi. Vycházíme ze západních levicových teorií a společensko-vědních analýz s cílem vyvodit z nich závěry, vztahující se k palčivým otázkám dnešní doby. Věnujeme se západním levicovým autorům, jako je Harvey, Sweezy, Wallerstein, Baran, Arrighi, Mandel, Dumenil, Lévy, Cockshott, Cottrell. Jsou to vesměs autoři, jejichž dílo je u nás stále takřka neznámé. Překlady textů ze západní levicové teorie a další materiály zveřejňujeme na naší internetové stránce (<http://sok.bz>).

Pokoušíme se rovněž západní levicové myšlení zpřístupnit širší veřejnosti. Za tím účelem byla založena edice SOK, v níž dosud vyšlo na deset titulů.

Uvědomujeme si, že levice dnes nemá jasné a přesvědčivé odpovědi na naléhavé problémy současného světa. SOK se nechce omezovat jen a pouze na rovinu čistě teoretickou, nýbrž si též klade otázky týkající se současné světové i české politiky, postavení levice v dnešním světě a v naší zemi a dlouhodobého levicového programu.

Kontakt:

Email: sok@sok.bz

Web: <http://sok.bz>

Socialistická Solidarita (SocSol)

SocSol je organizací aktivistů, kteří jsou přesvědčeni, že kapitalismus nefunguje a musí být nahrazen jiným systémem. Jako alternativu nabízí systém, který nazývá socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlaku.

SocSol naprosto odmítá režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Hlásí se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

SocSol se také zapojuje do nejrůznějších hnutí, která se snaží bojovat proti nejrůznějším nespravedlnostem. Od svého počátku byla iniciátorem nebo spoluiniciátorem Iniciativy proti rasismu, Iniciativy proti válce, Iniciativy Ne základnám, ProAltu a řady dalších. Organizovala výpravy na Evropská sociální fóra a účastnila se všech protestů proti úsporným opatřením a škrtnům.

Vydává měsíčník Solidaritu a zaznamenává zajímavé debaty a akce na TV Solidarita.

Kontakt:

www.socsol.cz

www.solidarita.tv

info@socsol.cz

Česká koalice Social Watch

Social Watch je mezinárodní síť občanských organizací usilujících o vymýcení chudoby a jejích příčin, o ukončení všech forem diskriminace a rasismu, o zajištění spravedlivé distribuce bohatství a naplňování lidských práv. Social Watch prosazuje mír, sociální, ekonomickou, environmentální a genderovou spravedlnost a zdůrazňuje právo každého člověka nežít v chudobě.

Síť Social Watch vznikla v roce 1995 s cílem nezávisle sledovat dodržování závazků, přijatých na konferenci Organizace spojených národů o sociálním rozvoji v Kodani v roce 1995 a na Konferenci o ženách v Pekingu v témže roce. Na těchto konferencích bylo poprvé definováno odstranění chudoby a rovnost pohlaví jako společný celosvětový cíl – jeden z hlavních vedle míru a lidských práv.

Social Watch vydává každoroční zprávy o pokroku a nedostatcích v boji proti chudobě a za rovnost mužů a žen (většina lidí žijících v chudobě jsou ženy). Výroční zprávy se staly první stálou monitorovací iniciativou v oblasti sociálního rozvoje a rovnosti pohlaví na národní úrovni a poprvé spojily tato dvě témata v nadnárodním měřítku.

Social Watch vyzývá vlády, OSN a mezinárodní organizace k odpovědnosti za naplnění národních, regionálních a mezinárodních závazků k vymýcení chudoby.

Česká koalice Social Watch vznikla v roce 2008 a hlavními tématy, na která se zaměřuje, jsou:

Chudoba a sociální práva
Rozvojová spolupráce
Genderová spravedlnost
Životní prostředí
Migranti a menšiny

Členy české koalice Social Watch jsou: Ekumenická akademie Praha, Gender Studies, Fórum 50 %, Trast pro ekonomiku a společnost, NESEHNUTÍ, Masarykova demokratická akademie, Eurosolar.

Další informace a publikace ke stažení naleznete na
www.socialwatch.cz
www.ekumakad.cz/cz/projekty/social-watch
www.socialwatch.org

V současné době koordinuje českou koalici Social Watch Ekumenická akademie Praha.

Kontakt:
Ekumenická akademie Praha
Sokolovská 50,
186 00 Praha 8
Tel./fax: 272 737 077
Email: karolina@ekumakad.cz
Web: www.ekumakad.cz

Levá perspektiva

Jsme občanským sdružením zaměřeným na:

Aktivity na obranu sociálně vyloučených, upozaděných a diskriminovaných lidí včetně prevence sociální exkluze. Provozujeme internetovou právní poradnu pomáhající zaměstnancům, nájemníkům a obětem exekucí a za pomoci dobrovolníků bychom dále chtěli zlepšit a rozšířit její služby. Aktivně vystupujeme proti fašismu, rasismu, homofobii a všem formám diskriminace. Chceme rovněž spolupracovat na provozu sociálního centra, pomáhat lidem bez domova, podílet se na emancipačních aktivitách obyvatel ghett apod.

Provoz levicového, informačně-publicistického webu otevřeného autorům mimo kolektiv stávajících členů a sympatizantů Levé perspektivy. Důraz chceme klást jednak na výše zmíněnou tematiku, tak rovněž na sociální a hospodářské zájmy zaměstnanců, nezaměstnaných, seniorů apod. Chceme se vymezovat jak proti liberalismu, který ignoruje sociálně-ekonomické, třídní kořeny a aspekty rasismu a fašismu, tak proti konspiračním teoriím a demagogii typu Holešovská výzva, které mnohdy přímo otevírají prostor krajní pravici.

Pořádání letních kempů a zimních setkání se vzdělávací-odpočinkovým charakterem a cílem prohlubování diskuse a spolupráce v rámci české i mezinárodní levice.

Ve svých aktivitách navazujeme na činnost Nové antikapitalistické levice (2009-13), která se v minulých letech angažovala v protivládním hnutí. Byli jsme vidět na velké demonstraci STOP vládě v dubnu 2012 na Václavském náměstí a na dalších demonstracích konaných v Praze, Brně a Ústí nad Labem. Na zmíněné demonstraci jsme mobilizovali veřejnost mimo jiné cestou petičních stánků.

Dále jsme se zapojili do řady antifašistických a antirasistických aktivit jako byly blokády pochodů a mítinků neonacistů v Brně, Liberci, Novém Bydžově, Kralupech a Drážďanech, ale také pietní akce v Lidicích, Letech, severočeském pohraničí a jinde.

Nadace Rosy Luxemburgové

Nadace Rosy Luxemburgové – Rosa Luxemburg Stiftung (RLS)
Varšavská kancelář RLS – regionální kancelář pro střední a východní Evropu

Nadace Rosy Luxemburgové se obecně zabývá politickým vzděláváním. Ideově je blízká německé politické straně DIE LINKE, která má vlastní frakci ve Spolkovém sněmu. Sídlo nadace se nachází v Berlíně, kde působí od roku 1990.

Nadace spolupracuje s mnoha partnery po celém světě. Od roku 2003 existuje regionální kancelář ve Varšavě, která má na starost následující země: Polsko, Českou republiku, Estonsko, Litvu, Lotyšsko, Slovensko a Maďarsko. Regionální kancelář pro střední a východní Evropu podporuje projekty, které se věnují otázkám integrace v rámci Evropské unie, sociální spravedlnosti a rovného postavení.

Další odkazy:
Varšavská kancelář RLS: www.rls.pl
Centrála nadace RLS v Berlíně: www.rosalux.de/stiftung.html

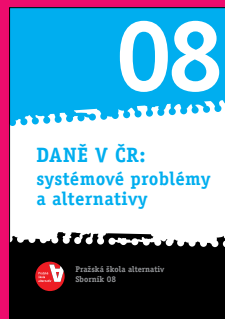

Sborník vychází ve spolupráci s Iniciativou Ne rasismu (www.nerasismu.cz) a portálu A2larm.cz.

A2LARM

Sborník Pražské školy alternativ čísla 08 vyšel pod názvem **DANĚ V ČR: systémové problémy a alternativy**

- **„Daňový systém v České republice a jeho možné alternativy“
Kritika současného stavu daňového systému**
Jaroslav Šulc
- **Z čeho, kolik, pro koho? Aneb návrhy na změnu českého daňového systému**
Ilona Švihlíková
- **Daňovou politiku nelze oddělovat od monetární a hospodářské politiky státu**
Květa Pohlhammer Lauterbachová
- **O přístupu KSČM k daním a možné alternativy**
Jiří Dolejš
- **Lidská společnost digitálního věku**
Ivo Vašíček
- **Úskalí družstevního podnikání v dnešní ČR**
Marta Bayerová
- **Skutečná alternativa: Ekonomická demokracie**
Jeremie Bedard-Wien

Sborník si můžete objednat na emailové adrese: alternativy@ekumakad.cz. Publikaci si můžete také vyzvednout osobně v obchodě Ekumenické akademie Praha Fair & Bio, Sokolovská 29, Praha 8 - Karlín. Jen 100 metrů od stanice metra Florenc. Otevřeno každý pracovní den od 11.00 do 19.00.

Pražská škola alternativ, podporovaná finančně Nadací Rosy Luxemburgové, nabízí v pravidelných intervalech přednášky, semináře a workshopy k aktuálním politickým, kulturním, ekologickým a ekonomickým tématům. Informace o akcích naleznete na www.skolaalternativ.cz.

05

DRUŽSTEVNICTVÍ PRO 21. STOLETÍ

Pražská škola alternativ
Sborník 05

06

CHUDOBA, NEZAMĚŠTNANOST

a další témata
Pražské školy alternativ

Pražská škola alternativ
Sborník 06

07

PRIVATIZACE A DEPRIVATIZACE

Pražská škola alternativ
Sborník 07

08

DANĚ V ČR: systémové problémy a alternativy

Pražská škola alternativ
Sborník 08

Další sborníky jsou k dostání na akcích Pražské školy alternativ
nebo v obchodě Fair & Bio (Sokolovská 29, Praha 8).
Sborníky si také můžete objednat na adrese alternativy@ekumakad.cz
nebo stáhnout v PDF na www.skolaalternativ.cz.

Sborník vychází ve spolupráci s Iniciativou
Ne rasismu (www.nerasismu.cz)
a portálu A2larm.cz.

A2LARM